

LÁZENSKÝ
HOST

1 / 84

Náklad 4 kusy

O b s a h :

ZPRAVODAJSTVÍ Z DOMOVA

Přátelé přírodní výživy - úvodní informace
 Střety a průniky - V.Faktor
 Slovník soudobé publicistiky /z RP/

str.9
12
6-7

ZPRAVODAJSTVÍ Z CIZINY

Ze světa obchodu a vědy

16

ŠTVANICE NA ROZUM

Velký had pošetilosti - M.Schelinger
 Zrcadlová síň - J.Koubek
 Meze psychiatrie - V.Faktor
 Muž bez vlastnosti /výnatek/ - R.Musil

12
5
10
49-50

RECEPTY A NÁVODY

Kuchyňský personál Valdštejnův
 Z nejstarší české kuchařky
 Vodítka k výslovnosti sánskrtu

16
17-21
22

REKLAMA

Optická nesrovnalost - J.Koubek
 Na dne - J.Koubek

7
8

ZDRAVOVĚDA

Obyčejný deník - M.Schelinger
 Rozhovor
 V hostinci
 Experimenty - V.Faktor
 Nadšení - J.Koubek

1-4
12
12
14-16
5

KRESBY

M.Schelinger

NALEHNÁVÁ SDĚLENÍ

M.Schelinger, J.Koubek, V.Faktor

NÁBOŽENSTVÍ A VĚDA

Gustave Le Bon - Psychologie davu /výnatek/
 Z myšlenek Fr.Palackého
 Oběžnice Astron
 K mimozemským civilisacím

13
13
11
11

LITERÁRNÍ PŘÍLOHA

Spáč - J.Koubek

6

INZERCE

12

PŘEKLADY

Petr Steiner: Ironie v praxi - Zoo V.Šklovského
 /přel.V.Faktor/
 R.Hittleman: Průvodce hledajícího - 5.část
 /přel.S.Anděra/
 S.Keen: Od delfínů k LSD /rozhovor s J.Lillym/
 /přel.V.Faktor/

23-32
33-39
39-48

OBYČEJNÝ DENÍK NEOBYČEJNÝCH ZIMNÍCH PRÁZDNIN 1984

Adélka
Lucie
Max
Lenka
Milan

neděle

V půl osmé večer 19.11 už jsme v Jiřetíně. Voda zmrzlá, ohň hoří hned. Voda povoluje k ránu.

pondělí

Po snídani vyrážíme na krátkou procházku na Křížovou horu. Guláš se vaří! V noci marně očekáváme strašidla, zřejmě se ostýchanají nebo jim vadila malá lampačka, která svítila celou noc. Po obědě holky lyžují a my litujeme, že také nemůžeme, neboť jsme chudí a nemáme lyžařskou výzbroj. Raději si uvaříme dobrou kávu a budeme se mít rádi. Máš kamaráda mizerníkou sekýru, ještě že jaem si vzpomněl na svou mačetu, kterou stále vozím v autě. To je úplně jiná prácička. Cikáni si porídili velkého psa, asi se bojí vykrajení.

Ani ten, kdo nemá zvlášť jemný čich, si nevybere letní byt v latrině, aby mohl z větší blízkosti čichat vykaly.

M.Proust

Papoušek barevný je přítomen, sláva mu. Všechno mi došlo až teď, když mi padl zrak na Proustovou větu, kterou jaem opsal odpoledne při namátkovém otevření Hledání ztraceného času. Před chvílí jssem navštívil zdejší latrinu, a úplně podvědomě jssem pohližel do jejího jícnu krátce předtím, než jaem dosedl. V tom okamžiku jssem zahlédl svůj veliký svazek klíčů, který mívám ledabyle zevěšen pouze za jeden z nich za okrajem kapsy u kalhot. Duchapřítomně jssem odskočil, možná zbytečně, protože tam vězely dosti pevně, ale pomyslení, že by mééé klíče skončily na dně této praktické nádrže... ihned jssem začal kombinovat; ponechám je dole, a vyměním všechny vložky a dojedu do Prahy pro rezervní kočku od vozu, či si zhodovím nejaký háček a budu trpělivě žádat, nebo objednám zítra hovnocuc?? Pák jsme si sedl, odbyl co bylo třeba a vrátil se ke stroji. Barevný papoušek je přítomen, sláva mu. Stejně ale lituji, že tam nešpadly.

úterý

Pejsek hlídá poctivě a já odjíždím do Prahy vybevit volašské vtákoviny s tými čudákmi. Pořádně tady tepte a nezapomeňte vsadit sportku.

!!!!!!

Je půl páté odpoledne. Holky dvě hodiny lyžovaly a teď už v teplíčku držíme Milanovi palce. Lucka se vzorně starala o kamna, pouze sportka se nevsadila, jelikož na zdejší poště mají tikety jen na první tah. Tak co s tím provedeme, když máme čísla napsaná na papíře?

Dobrý večer, tak jaem zpátky z téj Prahy. Dobře pořídil. Nevím kde jste hledali ale klíč od pokojíka, ležel úplně normálně na kredenci v levém rohu, prevda trochu zakryt nějakými drobnými

předměty. No nic, alespoň jsem si připomněl lupilské řemeslo.

středa

Dobré jitro, musím si postěžovat, stále se nemohu nějak záchytit s tímhle prokletým deníkem. Dnes se chystám na velkou pěší túru tak doufám, že se mi na vrcholu některé z okolních hor trochu rozsvítí. To je hrozněj přístup takhle moc chtít. Pravda, láká mne často touha pokorit vlastní ctižádost nečinnosti, ale co by tomu rekli kamarádi, chachacha cha.

Varnsdorf nás tentokrát moc nenechtl. Vítr nám naplnil oči prachem z jeho bulvárů. Koupil jsem dvě kolena nikoli vepřová nýbrž plechová, ale nějak mi nepasují na ta kamna.

Der, die, das,
dneska bude hodokvas.
Mám dvě lahve gruzínského,
dve pytliky lískových oříšků a jeden rozinek,
hodinky šoupnu trochu zpátky,
když mi bylo blbě z ruskejch sardinek.

Most definitely not! No more Oriental therapists!

twist, twist, twist,
z radia se line sliz
jsem v tom taky namočenej
já pacolek zatracenej..

Ts Lenka eleum varittu Nampi

Nic není skrytého, což by nemělo být zjeveno, ani jest co tejného, ježto by nemělo být zvěděno.

Luk. 1,2:2

.....
Stále nevím jestli si ještě nakládám fáru, nebo zda jsem již vyrazil. Každopádně je dobré, že jsem dnes po obědě vyrazil na táru. Pohled dolů z vyhlídky folštejnu stál za tu námahu. Barevné blechy konzumantů se hemží na sjezdovce z Jedlové a dole trpělivě stojí ve frontě ochotné leno, které jim umožní neustále až do setmění prožívat slast, kterou poskytuje rychlosť, svištění větru a závistivé pohledy hůře vybavených barevných blech.

"To je ono, to je ono, to je realismus, bez prachů ani růží."

/F.M.Dostojevskij, Běsi, str.464. Odnes lasek.

A zase papoušek!!!!

Povídá mi Lenka: Po neděli musíme do Rudné pro ty kachličky....
a v tom momentě se ozve v radiu krásná sborová písň:

Horní bříza, Horní bříza....

Du si dát polívku.

Adélko, co se ti dnes nejvíce líbilo na sjezdovce?

Adálka: "Kún".

Lucie: "Max."

Maminka: "Mně se nejvíce líbil frajer lyžař, kterej si zapálil, když jel dolů, potom se vydrápal nshoru a dal nase cigáro."

Adélka: "Prase a kchout!"

Lucka: "Adéla na lyžích!"

Máme: "ranic' se mi tam nelíbilo, bez lyží nuda."

čtvrtok

Wir fahren nach Görlitz. Gute Reise!

.....

Nikdy už nebudu večer předpisovat do deníku!!

Je ráno a s ním rozhodnutí jet do Říše sň po obědě.

stupnice - chromatická : . . . . . , . . . ,

: . . . . . / . . . . . , . . . ,

/ . . . . . , . . . , . . . ,

, ... , . . . , . . . ,

, ... , . . . , . . . ,

4x

/ . . . / 4x

/ 4x /

- melodická

: . . . :

Ted už ale opravdu jedeme do toho Německai!!

Wieder schauen guten-abend-no-entlich zu Haus

Je asi 12.30, pejska zavíráme v domě a vyrážíme spolu s dětmi na skok k našim severním sousedům. Cíl cesty Görlitz. V kanceláři Čedoku dočnáší k prvnímu zklamání, děti s námi nemohou, neboť nejsou v Lenčině pasu ani nemají vlastní doložky. Máme dvě možnosti, buď nepojedeme vůbec anebo vrátíme děti zpátky do chalupy a pojedeme sami. S trohou náruku se užila druhá možnost. Hned na místě si vyplňujeme celní prohlížení a vyměňujeme peníze, abychom se potom nezdržovali. Rychle se vracíme do chalupy a vydáváme dětem poslední instrukce, týkající se jejich bezpečnosti, topení, psa a pod. A už se jede. Za pár minut jsme na přechodu. Třecu fronta. Dobrý den, guten Tag. Český souřada co dává štěmplý do pasu po té, co zjištěuje mé povolání, vyzvídá co nového v oblasti klasického kytarového repertoáru, hází jmény a nakonec mi vyčítá s blahosklonným úsměvem můj konvenční přístup k hudbě. Naznačil jsem mu totiž, že-bych se hušbou rád uživil. Zklamal jsem ho velmi, že nemám ve svém repertoáru latinskoamerické tance. Popožijdime o pár metrů dál k celní prohlídce. Přistupuje žena, vyzve nás, abychom si vzali tašky, autolékárnu, tašku s nářadím, kterou stále vozíme v autě a odvádí si nás do chamber separé, kde jsme podrobeni ponižující osobní prohlídce, kapsy naruby, všechno z lékár-

ny, penězenky atd. Nevím jestli jsme ji zklamali nebo potěšili, že jsme měli vše v pořádku, její tvář hráče pokeru neprozradila žádné citové pohnutí. Propuštění nasedáme a suverénně - bez pasů!!! - odrážíme. Asi po dvaceti metrech se před námi spouští závora, která uzavírá přechod z německé strany. Nechavají nás nějakých deset minut a když vidí, že to s námi vůbec nehybe, přichází německý celník a vyzývá nás knávratu do prostoru "startu a cíle". Všichni se diví, v tu dobu je na přechodu spousta lidí. Majíc nás za hlupšky nás nakonec propouštějí. Padá z nás ticha a uháníme německou zemi. Uháníme, uháníme a asi patnáct kilometrů od hranic nás zastavuje policie. Kontrola rychlosti, překročili jste dovolenou rychlosť o 20 km, dostaneme 20 marek. Sympatický černovlasý strážník, kterému se zjevně líbí moje žena, se nakonec nechává umluvit, ale požádá o naší pražskou adresu a telefon. Je srdečně pozván na černé zum Flaken snad někdy, na jeho ghoj odpovídám čau a konečně se dáváme do pohybu. V našem bývalém královském městě Znojelci je vše pojmenováno chvatem, který prameňí z touhy stihnout za dvě hodiny co nejvíce. Lítáme, hledáme, nejprve záchody, potom hudební nástroje, výrobky z umělé hmoty, bereme do rukou různé svrkáy a zase je odkládáme, čas letí, za chvíli zavíraci a ty děti jsou samy doma, co když to a co když ono. Nakonec naplníme tašku dvěma jogurty, tabákem, sýrem, bačkůrkami, paletou, panenkou co čírá, kusem výborného métského a játrového selámu a je šest, brány snů se zavírají a my prcháme s třeštícími ulevami k domovu. Zbytečné strachy, v chalupě je vše v pořádku, večeře na stole, kamna nicují. Děti nás radostně vítají a musíme vyprávět tak jak je to zde napsáno.

.....
pátek

Spravil jsem zadní dveře, ale spíš by to chtělo udělat nové.

Dovolená je u konce, ještě se tady jednou vyšpíme a trádí do svého. Dneska jako na potvoru padá od časného rána nový sníh. Už jsou tři a poledne a stále padá a padá. Lucka asi cítí bližící se jaro a nakreslila tenhle hezký obrázek. Ten prý budeme bydlet a v té budově napravo, která je ve skutečnosti dlouhá, budou koně a krmení pro ně.

Mám zapsat, že se nám vůbec nechce domá, protože nám to tady připadá jako opravdový domov. Ani dětem nechybí televise jak jsme se původně domnívali, transistorák si pouštíme jeho obřás, abychom si srovnali čas. Jinak se těšíme, že si dneska uděláme kahadu. Co to je, ptají se děti. Budeme se mezat pastou na zuby, hulákat a chodit v prostěradlech. My s maminkou budeme popíjet vínko a budeme na sebe cenit zuby. A stále padá a padá. Snad se odsud zítra vyhrobíme. Jdu se projít se psem.

.....
Po dlouhé době, přesněji po několika letech jsem zase ochutnal pořádnou zimu jak má být. Jaká slást brodit se čerstvě napadeným sněhem, rezit první stopu, pes je jak pološilenej. Lítá v tom bílém moři, vélí se v něm, marně hledá shéhovou kouli, kterou mu co chvíli nodím.

-----
dobrou noc!

-----
sobota

Končí dovolená, končí i zápis do tohoto deníku. Pokračování v létě v Bulharsku.

5
Zrcadlová sín.

Záse

Drakula má telefon
dr.Hyde opatruje orchideje
Frankenstein má místo komorníka
a tanec diskoték
se jmenuje King Kong.
Dr.Jekyll předpisuje léky
a pán, který za sebou
tiše zavírá dveře,
je Edgar Allan Poe.

Nadšení atd.

Já nevím na které stránce ve slovníku bych našel vysvětlení pro slovo nadšení. Co vlastně vím o významu slova, které nemůžeme jen tak vyslovit na večírku, obklopeni spoustou pojízdňých voziček, na kterých se lesknou zářivě poklopy pod kterými jsou pravděpodobně takové pokrmy, které už jenom myšlenku na podobné slovo ledabyle potřou. Já nevím, zkuste říci slovo, které jsem uvedl zpočátku s ústy plnými humrové majonézy, několika druhů zvlášt vybraných rybích paštik, čerstvých lososů a dobré chlazeného šampanského z nějaké malo známé vinice v Champaegnai. Nadšení Ltd.Corp....Umíte si sám sebe představit v okamžiku, kdy se přejídešte uzeným lososem a hlasem plním toho...no, jak jsem uvedl zpočátku, vysvětlujete ale co?...Vyhral jste partii v bridži, všechny jste obehrál...ano, můžete o tom nadšeně hovořit...dobře se k tomu hodí být přecpan rybí paštikou a oči vám ještě slidivě prohlížejí místnost, kde tuší pečené sele, které se k tomu výborně hodí...řeknete nadšeně včere jsem všechny obehrál v kartách...chrat...a ještě mastnou rukou mávnete před ostatními a máte v ní nedopatréním, no nevyznám se v karetních hrách, ale řekněme mohlo by to být pravé eso a všechno v té chvíli ukážete jak to bylo.

Naléhavé sdělení

Umím slušně psát na stroji za.Continental. Zlepšuji se a to ještě někdy píši s doutníkem v ruce, a výhled do ulice, kde se dají po- dijně věci, mne rozptyluje. Mám myšlenku a na tváři, která je zvyklá na plstovou masku, tak se zcela nečekaně objeví grimasa, následuje pář kapiček potu a potom nejzoufalejší zjištění, doho- řívá doutník. Obtěžkán nesrozumitelným výrazem v tváři, pro někoho kdo prochází kolem a nepovídáme si, že vlastně jehož důvod k zoufalosti je ten, že nemám holandský doutník, který si zapečuji, když se učím psát na stroji.

Byl jsem moudrý, chtěte-li, neboť jsem byl připraven kdykoliv zemřít, ale ne proto, že jsem vykonal vše, co mi bylo uloženo, nýbrž proto, že jsem z toho nic nevykonal a ani nemohl doufat, že z toho něco kdy vykonám.

Franz Kafka

Spáč.

Někdo zívá
a mně do duše
se vtírá
otázka zvědavá
Kde ten pán
co tady stále zívá
kde asi dnes bude
spát
Nevlídná domovnice
ráda by řekla více
raději však ze snění ho
vyruší
Poschodí, zed, zábradlí
slídivé pohledy,
prošlapané rohožky
Někdo řekne
tady se pane nedá spát
běžte zase dál.

Naléhavé sdělení

Mám v úmyslu jen tak lehce se nevzdávat. Mým smělým přání je, aby v příštím roce se přede mnou navršila spousta popsaného papíru, která by dohromady vydala na něco, co bych mohl nazvat "Kuckykucky".

Slovník současné publicistiky

...V roce 1980 vyšel v nakladatelství Academia frekvenční slovník současné české publicistiky, zpracovaný za vedení M.Těšitelo-vé kolektivem oddělení matematické lingvistiky Ústavu pro jazyk český v Praze.

Slovník vychází z materiálu 180 000 slov, který byl vybrán ze 60 publicistických článků. Z každého z nich bylo vzato 3000 slov souvislého textu. Převažují texty psané, kterých bylo 52; z nich 16 z ústředních deníků, 19 z krajských a odborových novin, 17 z časopisů a osm mluvených textů bylo převzato z rozhlasu a televize. Jde tedy celkem o reprezentativní výběr textů naší publicistiky z let 1972-4.

Všimněme si jen některých zajímavých údajů z Frekvenčního slovníku. Nejčastějšími podstatnými jmény v naší současné publicistice jsou slova: ROK, PRÁCE, LIDÉ, LÉTA, STRANA, DETI, ORGANISACE, ÚKOL, DOBA, DEN, ŽIVOT, ZÁVOD, ZEMĚ, SVAZ, PODNIK, ČLEN, ČINNOST, VÝROBA. Nejčastější přidavná jména: DALŠÍ, SOCIALISTICKÝ, NOVÝ, NÁRODNÍ, VELKÝ/VELIKÝ, SOVĚTSKÝ, MLADÝ, DOBRÝ.

...Změny v myšlení publicistů bychom vystihli ještě lépe, kdybychom měli k disposici frekvenční slovník publicistiky předmnichovské republiky, a nímž bychom mohli srovnávat. Jistá dílčí srovnání však možná jsou, a to s Frekvenčním slovníkem J.Jelinka-J.V.Bečky-M.Těšilové, který vyšel v roce 1961 a jenž zpracovává osm stylových oblastí: jednou z nich je publicistika /sedm publicistických textů čtyřicátých let/. Ke zřetelnému posunu došlo v publicistice při užívání slov pan/pán a soudruh: je-li v sedmdesátých letech slovo

pán téměř třikrát riděj než ve čtyřicátych letech, má neproti tomu slovo soudruh v sedmdesátých letech vyšší četnost než ve čtyřicátych letech.

Zajímavé je také užívání vlastních jmen a zkratky. Nejčastěji jsou v současné publicistice používána tato jména a zkratky: PRAHA, KSČ, SSM, ROH, ÚNOR, SSSR, ÚV, ČESkoslovensko, CSSR, JZD, BRNO, EVROPA, ONV.....

/převzato z RP/

Optická nezávyslost

Skloňuji
v prvním čase
je vlastně už
na čase
pozeptat se zase optika
na brýle letní
Na ploše ledové
slibíme si něco ledově
dájí ji adresu optika
bude to ode mne taktika
Tak nosím brýle letní
na plovárny na pláže
a v zimě až se někdo
zeptá
proč nejssem na kluziště
s oslnivou slečnou, proč
do notýsku nepíše si
něčí adresu..usmívám se
a říkám, byla to adresa optika,
a přináším zmatek do
publike,
opakuji donekonečna
ta slečna změnila optika.

Je to vlastně takový reklamní text. Myslím si totiž, že zákazníci Optiky budou často navštěvovat kluziště a návštěvnice ledových ploch zase Optiku. Takže tento text se dů s menší obměnou prodat dvakrát.

Na jistém stupni sebepoznání, provázen jinými, pro pozorování příznivými jevy, si člověk zpravidla bude připadat odporný. Jakékoliv měřítko dobra - ať už se názor na ně sebevíc liší - se bude zdát příliš veliké. Člověk pozná, že je pouhou krysí dérou bědných postranních myšlenek. Ani nejnepatrnejší čin se neoprostí od těchto postranních myšlenek. Ty postranní myšlenky budou tak nečisté, že ve stavu sebepozorování je člověk ani nevude chtít promyslet a spojkoji se s tím, že si je prohlédne zdálky. U těch postranních myšlenek nepůjde ovšem jen o pouhou sobeckost, která ve srovnání s nimi se bude jevit jako ideál dobra a krásy. Špiná, kterou člověk objeví, se bude shližet sama v sobě, bude samoučelná, člověk pozná, že přišel na svět poznámenán touto zatížeností, a proto nenápadně nebo právě naopak až příliš nápadně sejde ze světa. Na nejhlubším dně najde člověk špinu, nejspodnější dno nebude tudíž lávovité, nýbrž špinavé. Špiná bude i na samém dně i na samém vrcholu s dokonce i pochyby při sebepozorování brzy tak zaslábnou, a samolibě zpyšní, jako prase válející se na hnoji.

Franz Kafka

Na dně.

Má oči, o kterých se
zdá
salon krásy má na ně
copyright
Jak se jejich lesku
jenom zbavit..
velociped je marné řešení.
Potápím se na dno v mořských
lázních
bombu s kyslíkem na zádech,
potápěcké brýle z půjčovny,
na kterých zůstaly její řasy,
stahou se důkazem,
že já...jenom já jsem schopen
před nimi prchat s kyslíkovým
přístrojenem.
On má uši, o kterých se
zdá,
podlouhlé, trochu do špičky,
jemným chmýřím porostlé
jsou to u i netopýří.
Na promenádě nejsem schopna
zapomenout.
Snad až na dně v mořské
hloubce
s brýlemi z půjčovny, s bombou
na zádech..
kyslík mne přinutí klesnout
na dno
a tem si postěžovat jak je
chladno
na dně v podmořském basénu,
svěřila bych se jak jeho
dlouhé, jak jeho dlouhé netopýří
uši mám tak ráda, a při vzpomínce na
dně v chladné hloubce ohřeji se
ráda.

Je to vlastně další reklamní text, který si objednala půjčovna
rekvisit v Praze 2, Dlážděná 26.

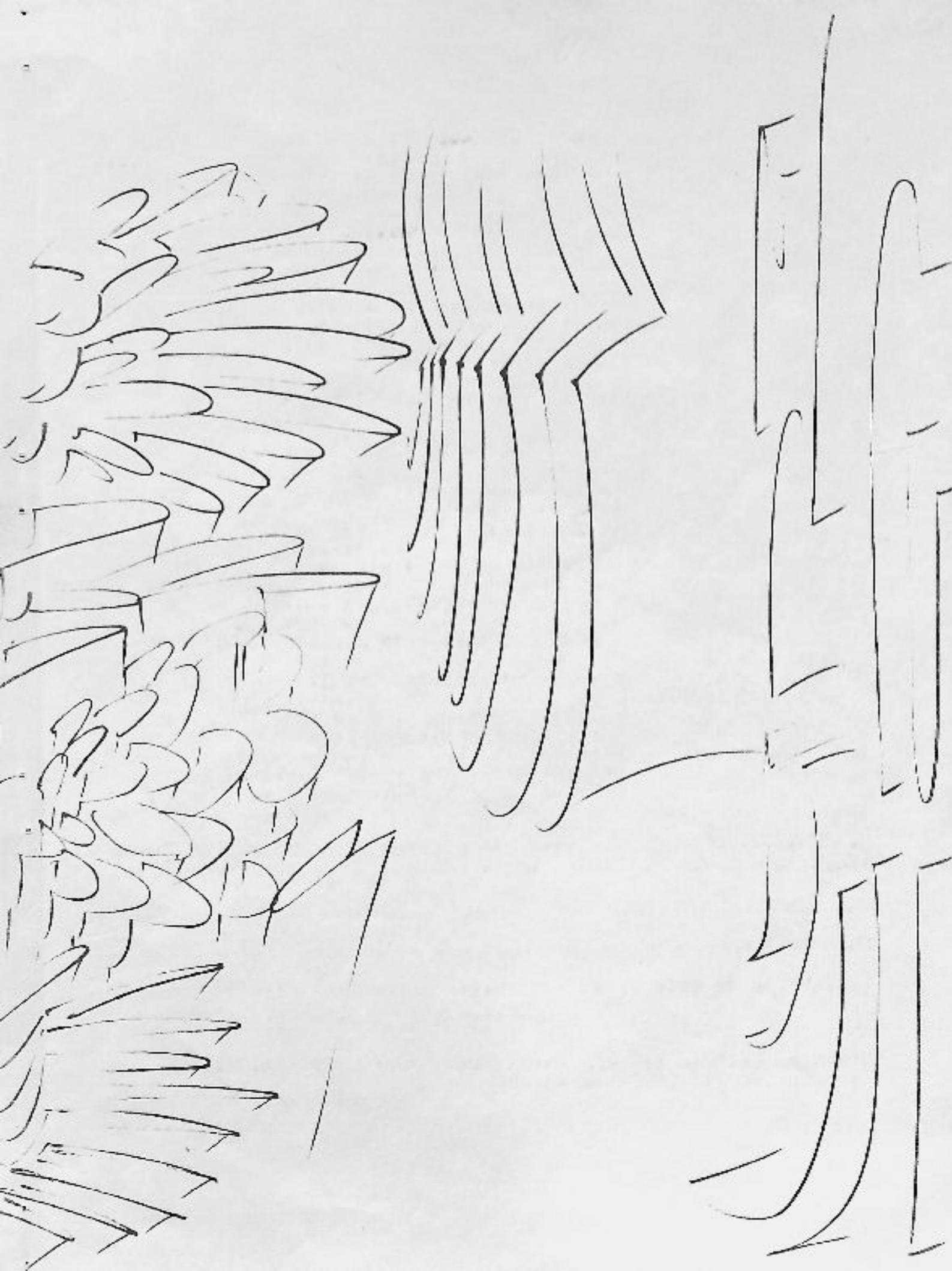

Lidstvo je ve svém celku samozřejmě jen organismus

Dostojevskij N.L.Ozmidovovi, 1878

Touha po hlubším spánku, který ještě více rozkládá. Potřeba me-
tafysiky je jen potřebou smrti.

Franz Kafka

Ú V O D N Í I N F O R M A C E

specialisované ZO ČZS.
PŘÁTELE PŘÍRODNÍ VÝŽIVY
p.o.p. 648, Praha 1 -III 21

MILÍ PŘÁTELE !

Vítáme Vás do naší organizace. Je tu pro nás, kteří se zajímáme o život v harmonii s přírodou a chceme tomu přizpůsobovat i naši stravu. Abychom spojili naše roztríštěné úsilí a měli lepší podmínky k výměně zkušeností, literatury i potravin, byla ustavena při Českém zahrádkářském svazu v lednu 1983 specialisovaná základní organizace "Přátelé přírodní výživy". Sdružuje všechny ty, kteří přírodní výživu již praktikují i ty, kteří se o ní chtějí prostě něco dozvědět.

POŘÁDÁME NEBO BUDEMEN POŘÁDAT

- prednášky a výstavy s ochutnávkami přírodní výživy /obiloviny, zeleniny, luštěniny, plně rostoucí bylinky/
- kursy vaření a životosprávy, kde se dozvíme, jak stravování souvisí s tím co a proč děláme
- budeme zprostředkovávat výmenu a prodej přebytků, vypěstovaných bez chemikálií
- budeme vydávat zpravodaj, kde budou otištěny autorské články z řad PPV, překlady, stručné obsahy přednášek, rubrika dotazů a odpovědí a vložená příloha receptů, které časem vytvoří samostatnou kuchařku
- budeme vydávat publikace jak vlastní tak překlady
- budeme dostávat "Aktuální informace", kde se dozvítíte: KDY, KDE a CO
- neradi příliš předbíháme, ale činíme patřičné kroky, abychom získali klubovnu s prodejnou, objekt, kde bychom mohli pořádat několikadenní soustředění, zahrádkářské parcely.
- pokusíme se společně o rozšíření sortimentu dietních prodejen v Praze a postupně i v krajských městech.
- budeme systematicky sledovat /v rámci činnosti jednotlivých komisi/ vliv různých činitelů na lidský organismus, jako: vliv výživy, bioarchitektura, přirozené hnojení a ochrana rostlin....

To je zhruba výčet naší činnosti a záleží na nás všech, kolik z toho se nám podaří realizovat.

Pokud máte podobné zájmy a chcete se aktivně či pasivně účastnit tohoto dění, zašlete přihlášku, případně dotazník na adresu organizace a uhradte složenkou roční příspěvek 100 kčes /v částce je zahrnuta cena publikací, které Vám budeme posílat/.

CO ŘÍCI NA ZÁVĚR -

Držme si palce a přejme si, aby se nám všechny naše dobré miněné záměry podařilo uskutečnit. Až nám práce v organizaci přinese radost, přátelství a skutečný soulad s přírodou.

Zajímalo by mne, jak rozpad osobnosti v psychiatrickém smyslu, tedy v mezích, v nichž se od svého vzniku psychiatrie pohybuje, kvantitativně a kvalitativně souvisí s existencí či neexistencí všeobecně přijímané jednotné vise světa, odřízené v religiosních a ještě dříve magických praktikách, tedy tekové harmonické kosmogonie, o níž se již několik staletí marně pokouší věda. Otázkou ovšem zůstává, zda sama k tomuto rozpadu, jehož je produktem, zpětně rovněž nepřispívá, halíc své rozkladné výsledky do praporu universalismu, držíc se přitom dogmat o jediné, t.zv. objektivní realitě, která ale není nic jiného než naším subjektivním /a v konečném dopadu vždy zíštným/ výběrem z nekonečné mnohotvárné totality všech představitelelných i nepředstavitelelných světů.

Rozpad osobnosti probíhá ovšem v mnoha rovinách, ať už se jedná o specialisaci /t.zn. zaměření bytí na jeden jediný, z celkového pohledu nepodstatný aspekt/, schizofrenii, sebevraždu, psychotickou posedlost, mystické splynutí s bohem či rozplynutí se v nirváně. Je zde však jeden zásadní rozdíl /i když si uvědomuji, že se jedná spíše o ideální polohu, mezi nimiž existuje velké množství mezipoloh, které se složitým způsobem proplétají a prostupují/: jedná se buď o rozpad řízený, o "řízené šílenství", v němž si člověk neustále zachovává schopnost cdstupu a kritického pohledu /jak je tomu na příklad v mnoha východních religiosně-filosofických systémech, které ostatně jsou, a to je pro ně typické, vždy doprovázeny praktickými návody/ či o rozpad chaotický /jenž je, máli pravdu A.J. Toynbee, typickým příznakem upadajících společností, t.zv. rozkol v duši v jeho terminologii, na němž přes zdánlivou chaotičnost je vždy něco automatického, stereotypního, uniformního/, rozped v nesourodou a destruktivní tříšť jednotlivých prvků psychy /lze se ovšem nadít, že po velkém a dlouhém trápení z těchto prvků jak z dětské stavebnice vznikne nová stavba/, které v karmickém smyslu násilí působí v navzájem si odpovídajících tendencích a protikladných směrech, než se jak říčetec bělkovin opět seřadí v harmoničtější a životeschopnější kombinaci /zůstává ovšem zodpovědět jeden "nepodstatný" problém - když už jsem si vypojil toto přirovnání -, který mikrobiologii nestojí za odpověď: kdo zde sehráje úlohu tvůrce, jaká síla se skrývá za riborukleovou kyselinou? Věda zde, jako jinde, jen přesune problém jinam, zamlží, odloží na neurčito, otupí jeho ostří/. Prvá poloha představuje syntetickou vyšší rovinu, druhá poloha rozpad a vyhranění do dvou rovin stejně úrovně, slepuou uličku, bolestné vyostření duality, protikladných pólů lidské psychy /bůh-dábel, subjekt-objekt atd./ bez naděje na zhojení, na přestup.

Zdá se, že tento typ rozpadu osobnosti je typický pro náš Západní svět. Balón, vznášející se kdysi duchovní silou jednotné vise, utrpěl na počátku nového věku několik stále se rozšiřujících trhlin a my se s úzkostí křečovitě držíme cárů len, které jej kdysi obalovaly /trosek morálky, etiky, obřadů, životního stylu/, který ve vztahu k spálačujícímu obalu, z něhož se vytrácí pohonná látka, již mnoho neznamenají. Vědomi si nutnosti pádu, svíráme jednotlivé, z kontextu vydělené prvky kdysi smysluplných životních projevů, premenících ve všech propojených sférách žití, jejichž spoje naše věda přerušila a jednotlivé sféry vypreparovala a našižila do láví s lihem, označených štítky "teologie", "psychologie", "sexuologie", "genetika".....

....J.Stuchlík uveřejnil u nás zajímavý s originální příped pacienta, vytvářejícího si v autistickém úniku před stressovou situací "realitu" vedle reality, "svět" vedle světa. Nemocný se považuje za obyvatele smyšlené oběžnice "Astronu", která je dvojnálem "dvojplanety Země". Jeho žena se ve skutečnosti jmenuje Dohorjáné Sedenc, dívka z planety Thesis neboli Astronu a naučila ho řeči "ishi". Svou imaginární konstrukci rozvedl nemocný do překvapivých detailů. Nakreslil řadu map Astronu, sepsal dějiny jeho jednotlivých národů, vytvořil pro každý vlastní řeč a písmo, jež označil s vlastními názvy /stehutština, barmunaština, kimbelskina, kvodština, wulframština, rifirifijština atd./. Celkem vytvořil 16 umělých jazyků, některé s propřecovancou gramatikou, syntaxí a slovníkem, obsahujícím v jedné řeči na 10.000 výrazů. Vylíčil i kosmické tragedie postihující Astron a jeho národy. Řeč "ishi", kterou si osvojil od své fiktivní ženy, mu byla od samých počátků "řečí útěchy". Přeložil do řeči "ishi" různé knihy, psal ishovský vlastní romány i cestopisy, vytvořil japonsko-ishovské, ale i japonsko-stehutské a japonsko-barmunské slovníky. V jeho umělých jazycích i písmu se obráží nadprůměrná znalost cizích řečí, již od dětství se jako vyjimečně nadaný jedinec sám vzdělával lingvisticky, během středoškolského studia ovládl dokonce latINU, němčinu, angličtinu, francouzštinu a tiskřka všechny slovanské jazyky. Později se naučil perfektně japonsky. Dovedl se orientovat i v exotických jazycích Středního východu a v čínštině. Jeho písemné novotvary /umělé písmo/ čerpejí z nejrůznějších systémů písma /řeckého, hieroglyfického, orientálního aj./ i z matematických symbolů a napodobují je. Autistické písmo je vysouše originální, vytváří takřka estetické grafické celky....

/E.Syrišová, Imaginární svět, MF, Praha 1974/

A ještě jeden písemný projev schizofrenika:

...Ti, co jsou dnes u kormidla vědy a potřebují se teď zoufale domluvit s jakýmsi mimozemskými civilisacemi, mají nepochybně svou pravdu. S nikým jiným se totiž už domluvit nedokáží, je to jejich jediná možnost. Zvířata jsou pod jejich čestnost, stromům nerozumí, a možnost dorozumění s kameny, větrem, morem, démony či bohy jim ani nepřijde na mysl. Jsou jen schopni zavřít ostatní, kteří se o to pokusí, jako nekalou konkurenici do psychiatrických ústavů, kterým se neznámo proč říká "léčebny"...

Neléhavé sdělení

Chce-li někdo v hagiografii pochválit světce, tvrdí o něm, že z něho nemohli sundat sutanu, aby ji mohli vyprat.

Ukázal na knihy a po chvíli pokračoval: "To jsou křesťanská, židovská, indická a čínská svědecství; mezi některými z nich je odstup více než tisíc let. Přesto rozpoznáváme ve všech touž výstavbu vnitřního pohybu, odchylou od stavby obvyklé, ale v sobě jednotné. Odlišují se od sebe skoro jen tím, co pochází ze spojení se soustavou teologie a nebeské moudrosti, pod jejíž ochranou středu se uchylily. Smíme tedy předpokládat určitý druhý a neobyčejný, velmi důležitý stav, jehož je člověk schopen a který je původnější než náboženství." "Nicméně církve" omezil to, "to jest civilisované společnosti nábožných lidí, zaházely s tímto stavem vždycky s podobnou nedůvěrou, jakou projevuje byrokrat vůči soukromé podnikavosti. Nikdy totiž blouznivé prožívání bez výhrady neuznávaly, naopak zaměřily velké a zřejmě oprávněné úsilí k tomu, aby je nahradily usměrněnou a srozumitelnou morálkou..."

Robert Musil: Muž bez vlastnosti

12
Střety s průniky
/procnážka po Hradě/

....za tří koruny zavináče...
....ten je hezkej...
....a jako nic jsem to odpojil....
....má barák, jo....
....až na jaře...
....chtěla jsem je překvapit...
....nemělo by to tskový půvab...
....mají otevřeno, no vidíš...
....hajni si, musíš najít...
....do toho telefonu, aby vás slyšel...
....tak tedy jdeme nahoru...

Naléhavé sdělení

Budiž nám náplastí na náš strach, že oni dva jsou spolu domluveni.

Velký had pošetilosti
černý ještě k tomu
ovíjí mé zápěstí
zatím jen levé ruky.

Prochází sklenicí čisté vody
směšné, ted se oklepel jako pes
pek mi rozhlíží noty
a mě spadnou kalhoty.

Naléhavá sdělení

Včera jsem si stězoval jak je v zimě smutno bez hmyzu, a dneska
jsem stlesknul moje sotva se přede mnou objevil.

Je pohled muže do zrcadla projevem jeho slabosti?
Cheipnul bych, já, ale sem línej.

Rozhovor.

A: Bibliografie by u tého neměla být, stírá pel naivity.
B: A něvíc je to práce naivc.

Inžerce.

Koupím vavřínové věnce. Zn. nespavost.

V hostinci.

Máte buráky?... Ne?... Tak mi přineste zavináče!

Naléhavé sdělení

Kromě bežného konání, které vyplývá z našeho chrobáckého programu,
cítím ještě kdesi v pozadí mocné spodní proudy, vyplývající naopak,
z programu mého těla, z programu, který sni nemohu znát a které
si za každých okolností nejrůznějšími oklikami a lstmi vynutí své.
Zatím to ve mně vzbuzuje úctu.

73

...Oblíbení spisovatelé naší buršasie, kteří jsou s to, aby nejlépe tlumočili její, poněkud omezené ideje, její úzký rozhled, její poněkud sumární skepticismus a někdy téměř výstřední egoismus, jsou poblázni touto novou mocí, kterou vidí růst. Volají zoufale na pomoc měrní sílu církve do boje proti zmatení duchů, té církve, kterou dříve tolk pohrdali. Mluví o úpadku vědy a připomínají nám neuky zjevených pravd. Ale tito nově na víru obrácení zapomínají, že dotkla-li se jich skutečně milost, nemá touž moc nad dušemi, které se málo starají o zájmy nadzemského rázu. Dav dnes již nechce bohy, které včera jeho bývalí učitelé odmítli a pomáhali bořit. Reky na- tečou zpět ke svým půvabům.

Věda naprosto neudělala úpedek s nenesenou odpovědností s dnešní anarchií duší, ani v nové moci, která vyrostla z ldu této anarchie. Slábla nám pravdu nebo alespoň znalost vztahů, které naše inteligence může obsáhnout; nikdy však nám neslabilo ani mír, ani štěstí. Jsouc suverénně lhostejná k našim citům, neslyší našich nářků a nic již nemůže vzkřístit iluse, které zahnala.

Obecné příznaky rychlého vrůstání moci davů vidíme u všech národů. Ať nám přináší cokoliv, musíme se jí podrobít. Obvinování této moci je jenom prázdným mluvením. Možná, že převzetí moci davu jest jedním z posledních údobí západních civilisací, že znamená návrat k periedám zmatené anarchie, jež předcházejí vytvoření nové společnosti. Ale jak bychom tomu mohli zabránit?

Až dosud byly nejsamořejmější úlohou davů velké rozvraty zastávajících civilisací. Historie učí, že v okamžiku, kdy pozbýly své moci měrní síly, které tvorily páter určité společnosti, byl konečný rozkládání brutálními a neuvědomělými davů, které byly právem polou aristokracií vzdělanců, nikdy však davu. Davy mají pouze ničivou moc. Jejich vláda představuje vždy období zmatká. Civilisace předpokládá jisté pevná pravidla, kázen, přechod od pudového k rozumovému, předvídané budoucnosti, vysoký stupeň kultury - podmínky, které davu, moci podobají se mikroskopem, které rozkládají vyčerpaná a mrtvá těla. Je-li stavba některé civilisace prohnána, privodí davu její zřícení. V tomto okamžiku začíná jejich úloha. Slepá síla množství stává se na okamžik jedinou filosofii dějin.

Bude tomu tak i s naší civilisací? Můžeme se toho obávat, avšak dosud to nevíme.

Musíme se s resignací podrobiti vládě davů, poněvadž neprozíreče ruce prolomily postupně všechny hráze, které by je mohly zadržet...

Gustave Le Bon: Psychologie davu, Samcovovo knihkupectví,
1. franc.vydání r.1895!

Praha 1945.

...Prostřednictvím jednoho ze svých přátel, hudebníka Doležíka, poznal jsem zde trochu blíže jistého úředníka tajné policie. Tito lidé sem tam je mezi nimi také člověk/ zasluhují daleko více soustrasti nežli nenávisti. Kamkolivék některý z nich zavítá, tam ihned unikne i nejnevinnější radost; kam se posadí, tak ihned osamotní, neboť se jim každý vyhýbá: oni a lidská společnost jsou dvě neslužitelné věci...

/František Palacký, 28. února 1823 v dopise Ant. Virozilovi do Pešti/

...Pomyselete si říši akouskou rozdělenou na množství republik a republiček - jaký to milý základ k universální ruské monarchii!...

/František Palacký 11.4.1848 v odpovědi na pozvání do Frankfurtu/.

I

Dnes jsem si po delší době opět uložil pust. Po včerejším nacpání jakási kocovina, zhnusení, cítím k sobě nezvykle silný odpor. Po ilusorním obědě jsem si vyšel na Zvíkov, ale hrad byl tedy v zimě nedobytný a na zámek lodě nejezdí. Posedál jsem si tady u ohně na pustém břehu zamrzlé přehrady. Mými svědky a společníky byly jen zelený koberec smrků, pár opuštěných premiček na druhém břehu Vltavy. Šedivá skaliska s lehkým sněhovým popraškem, obloha. Ti-cho ruší či spíše zvýrazňuje jen praskot a syčení ohně. Sedím a čekám - jak rybář na tuknutí splávku - na nápad, poselství, zprávu, vnuknutí, náhlý podnět. Ale hladina mé mysli se ani nezčerí, zůstává stěžklá a kalná. Žádný pokyn nepřichází. Opět trestán milením. Z náprsní kapsy umolousaného kabátu vytahuji flétnu, chodím s ní po kamenech, po malé písečné pláži, a zkouším něco přivést. Není to ono, hraji jen na půl duše, neobslujuji se fluidem průzračné vroucnosti. Pak začnu pátrat po pohybu; sleduji pohyby tužky po papíře, pohyby plamenů, stoupání dýmu z ohně i z cigaret. Snažím se něco získat z jejich kontrastu s nehybným nebem, s oblohou, s korunami borovic. Nic. Pátrám po nepatrnych závanech větru na tváři. Sleduji strukturu ledové tříště, vzdálených skalních rozsedlin. Stále nic, snad vím proč. Hraji si sice, hraji si na hru, ale bez zápalu. Krajina mlčí, nerozvukána mým nitrem, a má nitro mlčí, nerozvukána krajinou. Nesoulad, vyplývající z nedostatku koncentrace, pozornosti, zájmu, věitění. Odváděn občasními bolestivými stahy prázdného žaludku. Těkavost myslí a smyslů je zřejmě nejlepší obranou ega před zravadem, jímž je pozornost. Majestátní krajina, navzdory zásahům lišské ruky. Ale co je to platné, když si čnes - protože nemám co říci ani sobě - nedokážeme porozumět. Ohně zvolna donořívá a teplé skvrny modří mezi špinavými círy mraků ztrácejí svůj jas. Je na čase vrátit se tam, odkud jsem ani vlastně neodešel: do dívérne známé krajiny bdělého stavu, v kterém jsou orientačními body mé zvyky, nedůslednosti a drobné neřesti. Pak přece jen na okamžik zpozorován, zaslechnu jakési buben, zřejmě praskání ledu... Ale jak už to bývá, s každým uvědoměním a racionalním vysvětlením hned vše odumírá. A tak sedím na plochém, studeném a morkém kameni jako hromádka neštěsti, ruce složené v klín, a nemyslím na nic, snad ani na svou misérii. Konečně vstávám. Vezmu z ohniště nejdělsí doutnající poleno a prostrčím jej slabým ledovým příkrovem pod hladinu. Syčení, kouř, bublinky. Beru další poleno, tentokrát hořící, a metnu jej na zamrzlou plochu, daleko od břehu. Chvíli pozoruji jak hoří. Když dohnesne, je vše jako předtím. Snad jen pocit vydělenosti nabýde na síle, připadám si zde jako doterný vetřelec. Na zpáteční cestu se vydávám s pocitem, že je po všem; večer si zřejmě zapnou televizi. Po krátkém stoupání zalesněnou roklí náhle zaslechnu zmrzání vody. Jdu po zvuku, magický přitažlivém, a vzápětí stojím u studánky. Je to jalo povolení. Dlouho u ní postávám a naslouchám ve vytržení. Bublava, výrazné zvuky překvapivě ladí s mým nitrem, volně mnou prostupují a přitom posilují. Odcházím očistěn, usmířen, jak starý řeck ze svého divadla. Náhle jsem zajedno. Se sebou i s ostatním.

II

Ráno nebyvale znechucen různými automatischky vykonávanými keždodenními úkony převážně očistného charakteru. Při holení mi napadá, že rozladden může mít svůj původ právě v nejklém stereoskopu.

15

typu. Uvažuji zda nezbytným průvodním jevem těchto činností je jejich neproměnnost. Pocit, že již dnešním přesunem a zaostrením pozornosti na tuto oblast překračuje její hranice. Začínám své znechucení sledovat z tohoto zorného úhlu a nalézám v něm jisté zalíbení. Pak učiním poslední logický krátký; padne rozhodnutí podrobit hranice návyku experimentálnímu průzkumu. Akt holcení probíhá dosud průběžně s témito úvahami jako jindy, znechucení se však postupně proměňuje v jiný, těžko zachytitelný pocit, v němž se v složitých vzorcích míší a proplétají zvědavost, zejutí, zápal, odstup, pobavení, nevážnost. Dychtivě očekávám co bude následovat. A náhle to vím. Poslední pohyb holčičího strojku po bradě a odcházím z koupelny. Napůl hledce oholen, napůl obalen pénou. S jednou tváří svraštělou a stuhou pod bílým krunýřem věnuji další část dopoledne jiným obvyklým činnostem, topím, zametám, snídám, vynáším popel na ulici. Všechno je jinak, neotřelé jako polovina mého obličeje. Když beru později opět do ruky žiletku, napadá mi, že tato jednoduchá technika k zrušení toho typu očarování či otupenosti, jímž je návyk, by si zasloužila název, snad dvoufázové konání rutinných zvyklostí, či rozklad stereotypu do několika samo o sobě neučelných fází, které nám umožní nahlízet na zautomatisované procesy každodenní činnosti z jiné, vzdálenější perspektivy.

III

Jasné zimní ráno, mechanické přepisování na stroji, slabě puštěné rádio.

- 8.10 Živý obraz městečka Barrie, Ontario. Výsek jedné z hlavních ulic. Vane svěží vítr od jezera. /1971-2/
- 8.50 Nečekaně přepadnul dal i ostrou vlnou. Pstruhový potok u Dubí. Zurčení a bubláni vody, v níž se míhají černé stíny /1974/
- 8.55 Stručně zaznamenávám předchozí obrazy a coby ukazováčky se mi opět rozběhnou po klávesách. Téměř vzápětí, snad již ovlivněn snahou o záznam, se ocitám v temném, vlhkém a důvěrně známém údolí potoka v povodí Vltavy, kde jsem trávil značnou část dětství /kolem 1952/
- 9.02 Dá se říci, že již několik minut vědomě nelovím ve své myslí, zdá se, že jsem soustředěn na přepis. Náhle se ocitám někde ve Vermontu, nacestě z Toronto do New Yorku. Není to vše krajiny, je to spíše intensivní pocit dlouhé cesty. /1971/ Mimovolnost této představy a dalších představ však již nezaručuji. Přece jen se občasně nepatrně nutím uvolnit stavidlo imagine, v myslí se něco rojí či kvási, t sně předtím, než si první obraz prošlape cestu přes jiné k česnu či než první bublinka dolétně k hladině vědců, odvrátím pozornost či pohled, počínám si poněkud násilně, hladinu myšlení, jenž se předtím, ztišena monotónními činnostmi a vjemmy, podosejala zrcadlu, jsem nyní pozářil a zkališ.
- 9.30 Kyvadlový pohyb mé myslí se dosud nežastavil. Vzpomínka na příteli, na osud dopisu, který zůstal bez odpovědi.
- 9.50 Probírám vcelku odpudové praktické záležitosti, dotýkající se více méně přítomnosti.
- 9.55 A když se již domnívám, že nic nepřijde, objevují se zde mimovolně venkovní stolky bistra v Casertě u Neapoli, na rušné ulici. Oslňující jes, hořká příchut Campani /1968/. Opatrnlým, letním průzkumem zjišťuji, že mysl je opět v nehybném stavu.
- 9.58 Bujná vegetace České Sibiře v údolí nad Smilkovem. Pražící slunce /1979/.

Mimovolní prožitky se vynořují z paměti, jsou-li splněny následující podmínky:

1. jasná obloha
2. předjaří
3. časné vstávání
4. pohlcení mechanickou, monotónní, automatickou činností
5. čistá hlava, bez sebemenších příznaků kocoviny z čehokoliv.

Naléhavé sdělení

Těž po třicítce? Těž už nám stále někdo bude chybět.

ZE SVĚTA OBCHODU A VĚDY

V Indických lékařských laboratořích se konají pokusy na svířatech. Čína za nepatrný finanční zisk odebírá od Západní Evropy radioaktivní odpad a zakopává jej v Gobi.

Československo rozšířilo svůj exportní sortiment a začalo do Rakouska dodávat písek.

KUCHYŇSKÝ PERSONÁL VALDŠTEJNUV

Správce kuchyně, jeho pobočník, kontrolor, čtyři francouzští kuchaři, paštikový kuchař, s jedním pomocníkem, nejstarší kuchař, kuchař pro pečeně s pomocníkem, dva kuchtíři, zahrádník s dvěma tovaryši a jedním učněm, kuchynský písar, dva voskáři, pět nakupovačů, čtyři osoby ku mytí nádobí a cínu, čtyři nosiči jídla, dva hlídaci kapounů, dvanáct řezníků, tři pekaři, sklepistr, bednář a jeho pomocník, vrchní myslivec, sokolník. Dále personál stříbrné komory: upravovač všeobecné tabule se dvěma pomocníky, a hechém, upravovací tabuli: pro trukseay, pážata, komorníky, důstojníky /osm osob/, umývačka stříbra, pradlena pro stolní prádlo, trabanti a jich furýři /padesát jedna osob/.

Socialismus usiluje o úplné porobení svobody svědomí.

F.M.Dostoevskij

Míru dosáhne jen ten, do něhož vstupují všechny rádosti tak jako když vody naplnují oceán, který přesto ve svém základě zůstává nehybný...

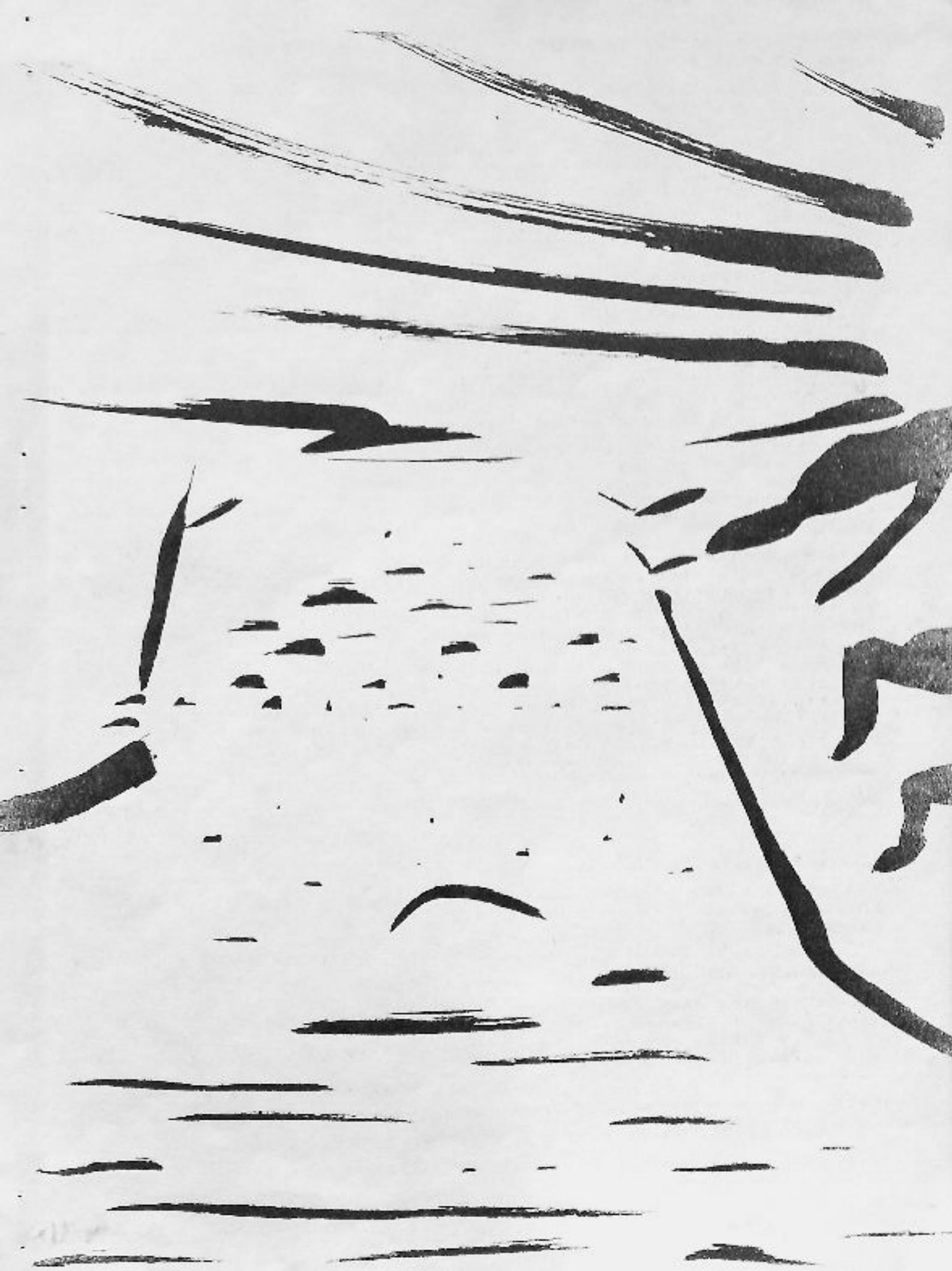
Bhagavadgíta, 14; 24-5

Jáť pak pravím vám: abyste neodpirali zlému. A uderí-li tě kdo v pravé líce tvé, nased jemu i druhého. A tomu, kdož se chce s tebou souditi a súkní tvou vzítí, nech mu i pláště. A nutil-li by tě kdo míli jednu, jdi s ním dvě.

Ev.sv.Matouše 5; 39-41

Zlu nelze pletit na splátky - a stále se o to pokoušíme.

Franz Kafka

Z NEJSTARŠÍ ČESKÉ KUCHAŘKY

Převzato z Č. Zíbrt: Staročeské umění kuchařské, vyd. v Praze 1927
nákladem "Staré gardy mistrů kuchařů".

Při knížkách o moru /první: Lékařství vyborné a správa, kterak se člověk před novou ranou a nemocí..., jménem anjelský pot, opatřit má, 1529/, chovaných ve svazku jednothém, v knihovně Národního muzea v Praze, pod signaturou: 28.G.33 /Staré tisky/, 12°, na konci přivázán rukopis, listy sedesát tři a tři nepopsané. Psali jej součidc podle písma/ dva písari, starší úhlednou, vypsancou rukou, pečlivě, s červenými nadpisy /Počíná se spis o krmiech/, ve druhé polovici 15. století a druhá ruka, pozdější, z konce 15. století nebo spíše ze začátku století 16.

Rukopis tento jest nejstarší památkou kuchařská v literatuře české. Otiskuji rukopis celý, staročeské návody kuchařské, pro porozumění pravopisem nynějším. Kde by čtoucí nevěděl si rady, nečemu by snad neprozuměl, nalezně vyhled v Seznamu závěrečném, všeobecném. Odborník přirovná si již po včerné stránce, čím se liší tento soubor kuchařských návodů staročeských, zapsaných ve století 15. a jistě starších, odk receptů kuchařských tištěných v kuchařských knihách z první polovice století 16. /Severin ml., Pavel Severin z Kapí Hory, Kantér/ a jejich otisků /Rodovský/.

Pozn. redakce: Vzhledem k omezenému prostoru uvádíme jen menší část receptů, jichž je celkem 165. Vynechány různé obměny pokrmů, dále pokrmy z tvorů dnes již prakticky nedostupných /mník, rsk, bobr, koroptev/, rovněž pokrmy z tvorů dnes obvykle nekonsumovaných /zpěvné ptactvo, veverky/ a i většinu pokrmů, připravovaných ze zvěřiny. Vysvetlivky na rozdíl od Č. Zíbrta jsou uvedeny pod každým receptem. Možnoodě zastavíme názor, že nebude na škodu, pokusíme-li se navázat kontakt s našimi předky i způsobem dnes opomíjeným, prostřednictvím žaludku. Při výběru kladěn důraz na kaše, které tvoří z celkového počtu receptů více než čtvrtinu.

CHCEŠ-LI MIETI ČERVENÚ ŠALŠI. I vezni šípky ručené a ztluc v moždieri, rozpustě octem dobrým a na krade zázvoru a skořice, budeš mieti dobrú šalši. Ale proced skrze sítko, nebo plátno, jádra vyheř, jediné kóžky ztluč.

/kóžky = slupky/

ZADUŠENINA Z VÝMĚNA. Vezmi výměna, přistav je, až vrů. A když uvrů na miesto, přeber je a zsekaj čistě koséri, dajž kořenie všecky. Potom zasdiš je s žlútky čistými, pak nařeže mandlov a řeckého vína zpera, dajž do toho a zdálit se, přisol, pečiž v másle, nebo v sádle. Potom udělati ne ně jíchu z řeckého vína v moždieri a přidaj topenku, z bieleho cileba, pak rozpušt dobrým vínem, aneb vlašským, proti hniž skrize hartuch. Potom tam daj čistého medu, nebo cukru, pak ta výměna zřezaná vlož tam, až vrů, a zdálit se přisoliti, a když všecky kořenie dás, krom řafránu, schovejž.
/výměna=vemeno, koséř=kuchynský sekáček, zasdi=aníchat, řecké víno=hrozinky, zpera=ztluci v hromadu, jícha=jíška, hartoch=sítko/

VOŘECHOVÁ KAŠE. Vybera jádra, aby je třel čistě a přičin k tomu jalovce, rozpustiž to dobrým vínem, tak jako by mohla být jícha velmi hustá, protáhníž to skrze hartuch. Pak rejži zpera i prosušiti ji a ztluci v moždieri, pak prosieti ji skrze sítko čisté, že bude jako mouka i zavařiti je tou mukou, do té kaše kmínu vsypati, dátí cukru aneb čistého medu, pak jader povářiti málo, že by se mohlo z nich kuože dolouov slupati. Pak to oblúpě, vlož do té kaše a kořenie: pepř, hřebíčkov, zázvor, skořice a květu málo a dřevěného oleje vlítí nemnoho, až vše spolu, až bude husto a potom daj na mísu.
/rajže=rýže, prosieti=prositi, dřevěný=rostlinný/

KAŠE VÍNNÁ ČERNÁ. Vezmi čistého chleba bilého a jej usušti černě, pak vařti u víně a přiložti švestek, jestliže by bylo v postní době dajž tiem viace chleba. I procediž skrze hartuch do čistého kotlíka, natlučiž koliandru, anézu a kmínou loučného i vlasového, tluc to spolu v moždieři a prosej skrze sítko. Potom vsyp do té kaše nemnoho, co by se zdálo, a medu daj, at jest sladko.
/koliandr=koriandr, anéz=anyz, vlasový kmín=fenykl/

JINAK S MÁSLEM. Vezmi vína dobrého, dajž kořenie svrchu psaného, a vlož másla tiem drahňejie a medu, aby bylo dosti, naliž vejce, co by se mohlo ssaditi. Přispíž trochu mouky a protiehni skrze hartuch. A vlož řeckého vína i vliž tam vejce ta, a když bude vřeti, miešej chutně, aby se nesrazilo. A jakž se ssadí daj na misu.
/drahnějje=vice, ssaditi=usaditi se, přispíž=přisyp/

KAŠE Z SUCHÝCH HRUŠEK. Vypers hrušky, přistav je u víně, aneb v čisté vodě, nech jich at vrů, dlhú chvíli, scedíž z nich tu jichu, i ztlučiž je v moždieři a přidati topinek z bielého chleba. Pak to rozpustiti dobrým vínem, pak protáhní skrze hartuch, a daj medu, i vař a daj čistého voleje nemnoho, i vař a daj na misu.

KAŠE MANDLOVÁ STUDENÁ. Vezmi mandlové což by se zdálo, a ztluc je čistě, obváře v čistém moždieři, neb zevři v páni. Když dobré budú, rozpust je čistú vodú, at jsú málo hustčie, než krevské mléko, pak protiehni skrze hartuch, a vliž je do čistého hrnce, nebo kotlíka, nech, at zevřú. Pak vezmi čisté rajče, přebera ji a spera, protlučiž ji v moždieři, i progej skrze sítko, i zavař tou mukou tu kaši, a vař, aby hustá byla, vložiš do nie cukru, vliž ji na cínovú misu, miechaj jie, at čistě vystydne. Potom ji krájej a klesd na žinámizg žinamizg misu, udělajž mandlové mléko, dajž do něho cukru a nechaj at zevře. Pak vystud jej čistě. Potom tu kaši rezanú polí tiem mlékem a daj na atcol.
/zevříti=dostati se do varu/

KAŠE MAKOVÁ. Zpeř jej čistě s zetří. A když zetřeš, rozpustí jej teplou vodou, at bude jako mléko. Udělajž toho což by se zdálo, nebot je nesporo, protiehni to skrze hartuch, vlož do kotle a přistavě k ohni, když bude zvierati, což se bude ga něm srážeti, zbierajž to do sítke. Pak když toho bude s misu, nechat se vocedri, vondajž to do čistého kotlíka. Dajž k tomu cukru anebo medu, dajž kořenie: pepř, hřebíčky, zázvor, skořice a kvetu málo. Chceš-li mieti žlutú, přidaj řapíku, necht potom povře, a zdálit se, vosol jí a daj na misu.
/zetří=racetří, nesporo=nesporí, mnoho spotřebuje/

KAŠE BRUNÁTNÁ V MASTNÝ I POSTNÝ DEN. Vezmi čistých jahod nebo višen černých, veř v čistém víně, a zsuše čistých topeníček, vliž tam at spolu vře. Pak protiehni to skrz hartuch, potom vondajž do čistého kotla i dajž do toho cukru nebo medu, potom daj kořenie svrchu psané, dajž voleje dřevěného, anézu tlučeného, a když uvře, daj na misu.
/brunátný=barva brunátu, sukná hnědáho, červeného, topeníčka=topinka/

KAŠE Z ZVĚŘINY TAKTO SE MÁ DĚLATI. Vezmi jeleninu kytní, vosole, ped na rožníku. Když se upeče, tluc v moždieři, a rozpust vlasovým vínem anebo malvazím. Potom protiehni skrze hartuch. Vezmi cukru nebo medu at jest sladko. Dajž tam vína řeckého, zpera čistě a sádla čistého nelí, naliž vejce, co by se zdálo, že by husto bylo a protiehni skrze hartuch. Dajž kořenie všecka. Chceš-li žlutú mieti, daj řapíku. Pakli chceš, nechajž. Když bude vřeti, vliž tam te vejce, a miechaj at se nesrezie. A když se kolí zasadí, odstav od ohně a potom daj na misu.
/kytní=z kůty, malvazí=malvazie, víno podle města Málvesis na Komisi/

KAŠE FÍKOVÁ. Přistav fíky u víně nebo v malvazí, vařiž je, at vyvrá všecko. Potom vocedě ztluc v moždieři, nasuše topeníček z bielého chleba, rozmočiž v tom, v čem jsi fíky vařil, vytáhniž to skrze hartuch, vondajž do čistého kotla, dajž do toho medu anebo cukru. Pak dajž kořenie k tomu, pepř, zázvor, skořici, hřebíčky, kvetu málo, anézu tlučeného. Chceš-li, omast, daj na misu a přisol, zdálit se.

KAŠE Z JÁTR VOLOVÝCH. Vezmi játry a vař je v hovězí jiše, ztluč je v moždieri, naspí tam jalovce, což by se zdálo, a když to ztlučeš na místo, naliž vejce, což se zdá, zhřeje víno nebo vlašské, rozpustiš s protiehní skrzes hartuch, ať jest nehusko, ani velmi židko, dej pak kořenje: pepř, zázvor, skořici a květu nemnho. Potom vezmi čistého chleba bielého, nastruž a prosey skrzes čistý duršlák. Vezmi směnu a kmín, ztluč to v moždieri, naspíš do té kaše, ten chléb vařiž a nechaj ať se nesrazí, potom dej na misu.
/jícha=zde vývar, židky=fidky/

KYSELICE Z VEPROVÝCH NEB Z TELECFCH PAZNEHTUCV. Telecie pristaviti a veprové vopáliti, potom poveržti, což by mohlo byti na poly, i vařiž je potom u vině tak dlugo, až otevři všecky kosti. Když pak dobré rozevřú, můžti protiehní skrzes duršlák, i co kosti suostane, vymec ven, a co toho, ztluč to v moždieri. Pak čistých topeníček spále, na tichém uhlí usuše, ať jest černé, vlož tam, ať jsou spolu stlučeny. Vezmáš svěstek aneb povidl, protiehní skrzes duršlák, vlož k tomu, pak toto z moždieri vybera, ať s tiem zevře, a potom to protáni skrzes hartoch, vondej do čistého kotla, vezma medu čistého, což by se zdálo, ať by sladko bylo, i nechajž toho, ať vře, i dajž kořenje všecka k tomu, a vespi tam kmín a jader, pomaže necky medem, vylí na necky, ať ustydne a potom studené řež přes necky a pospi zázvorem neb skořicí a daj na misu.
/kyselice=polenta, pristaviti=připravit k vaření, na poly=na pál, můžti=vaředkou, duršlák=cedník/

KTO BY CHTĚL DĚLATI ŠÍŠKY Z BÍLEHO CHLEBA. Nastruž bieleho chleba a prosey, nabí tam vejce, což se zdá, že by se mohlo v hromadě držeti a vezmi řeckého vína, zpara čistě, dej tam v to těsto, a přidej cukru nemnho. A daj zázvoru skořice, řefránu a zařezechajž dobré, a naklada máslo na čistí pánev, kladíž ty šíšky na čisté kosieře, moc a do másla z těch kosieřov přinozů a pospi cukrem neb zázvorem.
/řecké víno=hrozinky, kosieř=kuchynský sekáček, přinozů=kuchynský nádz/

KDO CHCE DĚLATI NAUNVICE. Naběř torchu vaječ na misu, přispí čisté mýky, zvrtiž, protiehní skrzes hartuch na misu. Vezmi čistí pánev, vložiš na ni máslo a rozpustě vliv doluov. Potom rozhřej pánev dobřiž jej maličko, vložiš jej na čistý štok, a učině jich, což se zdá, i vezmáš hrušek nebo jablko, i ztlučiž, i řeckého vína k tomu, posmažiš toho v medu a přidej mandlov tloučených, dej kořenje: zázvor, hřebíčky, pepř, skořice, květu nemnho, vysmažiš to dobré, namazujž neunvice tiem mazem, i svinuj pěkně v hromadu a aby zpekl, uděliž těsto s vímem, pak omazuj ty neunvice v tom těstě a vypeč v másle. A když vypečeš, zřež je pošíkem a pospi cukrem.
/naunvice=manvice, vaječné jídlo, štok=naton, špalek na němž sekali dříví a maso, pošíkem=šikmo/

SEKANÉ KÚSKY NA KOSTECH. Najprv rozvrať slepici, což můžeš, najlep. Zběriž to maso z těch kostí a zsekej kořeři, a kosti schovaj, aneb je ztluč v moždieri. A když je dobré ztlučeš, dej kořenje: pepř, zázvor, hřebíčky, řefránu, květu, skořice, řeckého vína. Matluč tam vejce, aby to držalo a což si naodjímal kostí z hnátuov a z křidel, lepajž pak na ty hnáty, ať by bylo jako hrušky, i pečiž to v čistém másle. Pak jiné kosti ztluč v moždieri, rozpustiž tou jíchou, v kteréž jsi vařil, přiliž k tomu trochu vína, protiehní skrzes hartuch. Pak dej všecka kořenje, bez hřebíčkuov, a vlož tam ty koury sekane a přisoli, zdáliž se, a dávaje na misu. Dobré jsú.
/kořeř=semítka na maso, lepajž=nalepuj, hartuch=sítka, jícha=vývar, koutka=slepice, řecké víno=hrozinky/

CHVĚŠ-LÉ MÍSTI ČISTÝ A KYPRÝ MAZANEC VELIKONOČNÍ. Vezmi sladkú smetanu a vstav ji k uhlí, ať se zhřeje. Potom vezmi mouku bielu, vsypíš tam v tu smetanu, ať bude jako kaše. A potom vezmi vajece a vli tam, což se zdá, kvasnic, vrtiž lžici za dobrú chvíli. A potom vezmi řefrá-

nu, hřebíčkov, potom sejr vsyp strúhaný, tam s těmi vejci a klesd hned v těsto a za tepla to vsad do peci.

VO ZAJIECI. Vezmi a oplákní jej v čisté vodě a potom je vař, přileje vína. A když povře, píseček jej a tu jichu s ty dropty, ještě odpedají, rozetři, proced a okoren, a dej na to jablka smažená. Slepici opeka, učiniž dobrú jichu. Potom jablka skrájej, pováříš s tiem.

KAŠE JINÁ. Vezmi krupice a vráž v ní vajec několik, a potom ať se ztvrdne, zsekajž drobně a naspi do mléka nebo do smetany.

KAŠE Z POVIDL. Vezmi povidl a málo vína a bílého chleba, povář spolu, protáhní skrze hartuch. Chceš-li červenú miestu, přičin malin. Pakli brunátnu, přičin jahod brusíčných.
/jahody brusíčné=brusinky/

JINÁ KAŠE. Malí oleje na rendlík, vespi krupice v ten volej, pražiš dobrú chvíli a potom malí vody, vespiž pepře a řeřánu.

JINÁ KAŠE. Vezmi bílý chléb, vlož u vína, a potom vlož v hrnec a povři s máslem.

TUTO SE POČÍNA PŘÍPRAVOVANÍ KRMÍ STRNIŠŤOVÝCH PŘÍPSANÉ. KLOBÁSY TAKTO SE DELAJ. Udělaj ž mlešená vajce, ne tvrdá, ani také měkká, zsekaj je drobně. Vezmi pak můky bílé, vína řeckého, petružele zelené, řalvěje, a v koření zaválej, učiniž jako klobásy a peč v sídla neb másle. Potom udělaj koření, jakékoliž chceš na to.

VAJEČNÁ KAŠE. Vezmi vína dobrého a medu a vař to s kořením, ztlouš pek vajec, což se zdá a přičin malú lžičku můky, smažiš to s vajci a proced skrze hartuch a vař.

JINÁ KAŠE. Vezmi víno, bílý chléb, ať se v něm rozmoží, vraz vajec, což se zdá, zmiešej to spolu a var, okouzleně a osnat dobře.

OPĚT JINÁ KAŠE. Vezmi pažnathy telecie neb vepřové a var je, ať jsou rozvaleny na miesto, odber od kostí maso a vař u vodě, a vezmi vočta aneb vína a medu a koření, což se zdá, a protáhní skrze hartuch. A chceš-li miestu černou, vezmi k tomu režné můky neb višen vařených, a spal to na rendlíku nebo v hrnci a to spolu proced skrz hartuch.
/režná můka=žitná mouka/

POLÉVKА MANDLOVÁ. Oblup mandly, potom je ztlouš v moří nebo rozetři dobře vpánvi, rozpustiž je vodou teplou. Pakli chceš lepší miestu, rozpust řalvezím a oslad ji cukrem. Potom dej řeřánu, skořici, zázvor, květ.

KAŠE Z VÍNA. Namoč v sladkém víně bílého chleba, zetřiž v páni a potom vař. A když povře, vraz do něho několik žlútkov vařených a oslad to medem nebo cukrem.

KAŠE ČTYŘ BAREV. Natři mandlov a rozpustiž je jako kaši, vondajž do tří hrncov, nechajž v jednom bílého, druhý ořešáku, třetí učin brunátný, nespi sandalu, potom řeckého vína nebo povidla s mandly, ať jest černo, a rozpustiž jako kejti, vondajž do čtvrtého hrnka. Oslediž ty všecky kaše cukrem, nechajž až vrá, až budou dobře hustý. Učiniž kříž přes misu z šindelu, ať vásudy doléhá a vliž ty čtyři kaše do toho kříže, každú zvlášť a potom vytiahni kříž, medem oslad.

/sandál=sandál, zandal červený, pryzila, Braziliensholz/

KAŠE Z ŽLUTKUOV VAJEČNÝCH. Vezmi kopu vajec, aneb co chceš, vliž žlutky zvláště, zstrúhnaj de nich zemle tvrdé bez kuory, potom zkláci dobře a protáhní skrze růčku na misu, vliž do kotliku zejdliš dobrého vína a oslad cukrem a okořen zázvorem, skořicí, květem, nech až vře. Potom vliž tam ty žlútky a zmiešej a když husto bude, dej na misu.
/růžka=sátek, ubrus/

KAŠE Z MLÉKA DOBRÁ A STUDENÁ. Vař u páni, v to pak vrez pět nebo šest vajec, vliž do mléka, když bude vřeti a miechaj, potom vliž do něho málo octa, až by se držalo, pak když se sraží, vliž to na sítko,

přičiniš k tomu máslo nespěruštěného, protihrniž skrze růchu, vondajž do pánev a tří jako chřen, budeť biela. Potom naspí do nis cukru s řečkého vína a když dás na miznou stuol, pospi ji.

VĚPŘOVINU DIVOKU TAKTO SIROJ. Najprve ji ve vodě na miesto uvař a jíchu ne ni takto udělaj: usuň z režného chleba některú topenici, zastav je v dobrém octě s pivem sanišeném, a když rozevřú, protáhní je skrze sítko, dají do té jíchy vepřovinu, zřež ji na kusy, okořen pepřem, hřebíčky a řafránem. A upretuj na ni jablek. Primesť málo sádlem jíše a tak ji dobré zvař, potom dej na misu.

KURATA MLADÁ UHERSKÝM OBYČEJEM. Uvař nejprve kuřata na miesto. Vezmi 20 nebo třicet cibulí, jestliže by několikrát kuřat bylo; pakli málo, tedy také mén cibulí vezmi. Zlup a zastav ji v vině. A když povře dobrú cívili, daj ji do pánev s petruželným kořením. A když se rozetře, jako kaše, rozpust tiem vinem, v kterém cibule vřela, přilej k tomu málo vinného octa, dajž do té jíchy kuřata vařená, okořen zázvorem, skořicí, muškátovým květem, a daj dolesti řafránu a jestliže by chtěly zdrobně mieti, daj do jíchy řezaných mandluć a řeckého vína.

KURATA PO UHERSKU JEŠTĚ JINAK. Vezmi kolikrát chceš kuřat a odber je, uvař na tvrdě několik vajec, usekají je drobně a kus neprčluklých slanin k tomu také přidej a těž je drobně usekaj. Jéhel /neb rejže/ dobře uvařených vezmi, těž je proskakaj a každé zvlášť sekaj. A když všecko uděláš, smaz spolu, daj do toho řeckého vína, a vezmi čisté, sladké smetany, nebo mléka hustého, rozpust to nežidce, ořafráň dobře řafránem a tiem ty kuřata nadívej. A když naděješ, prosol je a nastrkaj je na rožen, ať se upekú. Vezmi smetany sladké, otop ji a vraz do nie některý žlutek vaječný, rozklekce prve sobře, dajž ji do kotlíka a zvař dobré, okořen ji řafránem a zázvorem. A když ta kuřata jáš ne misu, polej je tū smetanou. A slepice mladé mužeš také tiem obyčejem strojiti, jako se o kuřatecnu tuto píše.
/otop ji=chřej ji/

ŠÍŠKY NEBO KLOBÁSY KAPROVÉ. Vezmi kapruov kolik chceš, ostruž je a maso ořež z kostí a zsekaj dobré. A což ho na kostech zuostane, zastav čisté vody do kotlíka a když zevře, vklad tam ty kosti, ať obevrú, potom je vyber řufanem a seč z nich maso a přidaj je k tomu syrovému a všecko spolu dobré usekaj. Daj do něho mandluć řezaných a řeckého vína a zelené petružele. Okořen to maso pepřem, zázvorem a řafránem a osolit i nezapomienaj. Dělaj potom z toho masa šíšky mezi dvěma kostičkami a nebo jak kdo chce. Přistav tu jíchu, v kteréž kosti otužoval, na ohn, prvé ji skrize sítko procedě a když bude zvierati, dávaj šíšky do nie, ať vrů dobré. A když uvrú, oced je a zřež na.... a ty kosti, z kterýchž maso sebral, daj do mozdíře a tlouč, přidada topenku z bialeho chleba a petruželného koření. A když dobré utlušeš, rozpust tu jíchu, v kteréž s otužoval, klobásy, protáhní skrize sítko nebo čistý šat, okořen ji pepřem, řafránem, a zázvorem, daj ne ohn v kotlíku a zvař dobré.
/řufan=měchačka, otužovati=tvrdým učiniti/

ŠTIKA NEBO KAPRY PO UHERSKU. Vezmi štíku, ostruž ji a rostrhní a zsekaj v kusy, prosol ji málo, vezmiš vína a málo vinného octa do kotlíka nebo do hrnce, vklad tam štíku. Vezmi několik jablek, zřež je křížaly a některú cituli, vař tak s tiem štíku dobré, okořen zázvorem, řafránem a muškátovým květem.

KAPRY NADIEVANÉ kdo chce dělati. Nejprve kapra ostruž, potom při samé hlavě vuokol obřez jej a stiehni kuoži s něho doluo k ocesu, sřež z něho maso všecko doluo a vykuchaj jej a nastrč jej na dřevéný rožník. Usekajž maso čisté a osol, což se zdáti bude, přidaj do něho petružele zelené, řezaných mandluć a řeckého vína. Nadievajž zase tiem masem kapr a když všecko maso vyděláš, převleč zase k hlavě kuoži od ocesu. Vezmiš čistého dochu /došek/, nasekaj ho nedlúze a pokiaď na rošt, vlož ten kapr svrchu, pař znenáhla, a se na miesto upeče. Potom nah jíchu udělaj...

Vodítko k výslovnosti sánskrtu pro čtenáře v angličtině.

/převzato z práce Satsvarúpa dásá Goavámího; Čtení v literatuře véd/

V průběhu staletí používal sánskrt mnoho abeced. Nejužívanější v Indii se nazývá "devanágari", což doslovně znamená "the city writing of the devas", or gods". Tato abeceda se skládá ze 48 písmen, z nichž je 35 souhlásek a 13 samohlásek. Starověcí sánskritští gramatici uspořádali abecedu na základě přesných lingvistických principů a Západní učenci toto uspořádání převzali.

e	- vyslovuje se jako "u" v "but"
ā	- jako "a" v "far"
i	- jako "i" v "pin"
ī	- jako v "picque"
u	- jako v "pull"
ū	- jako v "rule"
r	- jako "ri" v "rim"
ē	- jako v "they"
ai	- jako v "aisle"
ō	- jako v "go"
au	- jako v "how"
ā	- /anusvara/, je čistě nosové jako "n" ve francouzském "bon"
h	- /visarga/, silně přidechové jako "h" na konci, tedy "sh"
ā	- jako "sha", "ih" jako "ihi"
k	- jako v "kite".
kh	- jako v "Eckhart"
g	- jako v "give"
gh	- jako v "dig hard"
ā	- jako v "sing"
c	- jako v "chair"
ch	- jako v "staunch herd"
j	- jako v "joy"
jh	- jako v "hedgehog"
n	- jako v "canyon"
t	- jako v "tub"
th	- jako v "light heart"
d	- jakov "dove"
dh	- jako v "red-hot"
n	- jako v "nut"
p	- jako v "pine"
ph	- jako v "uphill"
b	- jako v "bird"
bh	- jako v "rub hard" . . .
m	- jako v "mother"
y	- jako v "yes"
r	- jako v "run"
l	- jako v "light"
v	- jako v "vine"
s	- jako v německém "sprechen"
ś	- jako v "shine"
s	- jako v "sun"
h	- jako v "home"

PETR STEINER : IRONIE V PRAXI - ZOO VIKTORA ŠKLOVSKÉHO X

V této oblasti nelze nic dokázat
poukázat lze však na mnohé.

Martin Heidegger

Ve svém Sentiemptsním putování charakterizuje Viktor Šklovskij známou Blokovu básen "Dvanáct" jako "ironickou skladbu". Vzápětí však dodívá, že "ironii" nemá na mysli "výsměch", ale "zvláštní literární postup": bud současné vnímání dvou různorodých /raznorem-čivýj/ jevů nebo současné vřazování jediného jevu do dvou významo-vých rovin." /239; 337/ -1-. Tato definice naznačuje, že sémiotický mechanismus, nacházející se pod obrazným jazykem ironie, je ve skutečnosti homonymicko-synonymní posun jazykového znaku. V tomto ohledu by se však ironie nikterak nelišila od ostatních typů obrazného jazyka, protože stejný mechanismus působí v každém obrazném, a některí by mohli tvrdit, že i v každém jiném úzu.

Podle význačného ruského jazykovědce Sergeje Karcevského je každý akt jazykového pojmenování, každá aplikace slova na skutečnost průsečíkem "homonymické a synonymní řady". To znamená, že kdykoliv použijeme slovo v nějaké souvislosti, vznikne spojení mezi touto situací a všemi ostatními situacemi, které jsou nebo by mohly být tímto slovem označovány. Jazykový znak se tudíž stává homonymií: slovo se současně vztahuje na rozdílné situace. Zároveň se každý akt pojmenování odehrává v kontextu jiných slov, které se k dané situaci rovněž vztahují nebo by se mohly vztahovat. Znak je tudíž součástí synonymních řad slov s rovnocennou významovou hodnotou. "Označující /zvuk/ i označované /funkce/" podle karcevského neustále klouzou po "svahu skutečnosti". Každý z nich "přetéká" hrancí, které mu určil jeho partner. "Označující se pokouší nabýt i jiné funkce mimo své vlastní; označované se snaží vyjádřit i jinými prostředky, než svým znakem". -2-

"Asymetrická podvojnost jazykového znaku" je obzvláště patrná v obrazném užívání jazyka. Tím, že nazvu Achilla "lvem", abych uvedl klasický příklad metafore, jsem homonymicky rozšířil významovou hodnotu slova "lev", nebo, jak by řekl Šklovskij, zabývám se "současným vnímáním dvou různorodých jevů". Zároveň si ale plně uvědomuji, že metaforickým "levem" nahrazuji méně obrazné pojmenování Achilla, jakým je na příklad "hrdina", a proto, jak říká Šklovskij, "vřazuji současně jediný jev do dvou významových rovin" .

Ale ironii, na rozdíl od jiných básnických tropů, nelze redukovat jen na tento prostý homonymicko-synonymní posun. Je specifickým rysem ironie, že nezbytně obsahuje sdělnou situaci, v které dvě strany přemístěný znak vnímají dvěma velmi rozdílnými způsoby. Šklovského verše příběhu sv. Petra v jeho Zoo je toho názorným příkladem. "Apoštol Petr zapřel Krista, protože mu byla zima. Noc byla studená a tak šel k ohni, ale kolem něho sedělo veřejné mínění: služové se Petra neustále vyptávali na Krista a Petr ho neustále zapíral."

x-Původní verše této práce byla přednesena na výroční konferenci Amerického sdružení pro rozvoj Slovanákých studií ve Washingtonu, D.C. 16. října 1982.

1-První číslo parenthèse se vztahuje k číslování stran Sentiemptsního putování: Memoáry, 1917-22, v překladu R.Sheldona /Ithaca, N.Y.1970/; druhé číslo k článek řeckého řečeného: Řecké výročí 1917-22 /Moskva 1923/. Citace v tomto textu jsou ož na nepatrné změny převzaty z překladu R.Sheldona.

2-"Du dualisme asymétrique du signe linguistique", Travaux du Cercle linguistique de Prague, 1, 1929, str.93.

Šklovskij uzavírá: "Kdyby té noci bylo teplejší počasí, zůstal by Petr větmě, kohout by kokral pro nic za nic, jak mají kohouti ve zvyku, a Evangelium by bylo bez ironie." /17; 22/-1-

Ironie Petraho projevu spočívá v jeho strategickém užívání jazyka. Petr lhal o svém skutečném vztahu ke Spasiteli a tak získal své místo u ohně. Podle Laurence Sterna, spisovatele, jehož dílo Šklovskij nejen podrobil analýze, ale jemuž se i vědomě snažil vyrovnat, "mají lidé v řeči či písni jen dva cíle; bud umožnit, aby ostatní pochopili, co míní, nebo to před nimi skrývat". -2- Právě tento druhý typ rozpravy, který spíše skrývá než odhaluje, budou prozatím nazývat ironickým.

Šklovskij v Zoo pracuje ve třech rozdílných rovinách: 1/ v rovině milostné korespondence mezi Šklovským a Elsou Trioletovou 2/ v rovině románu 3/ v rovině výpovědi člověka, který prohrál svůj politický boj. Jak brzy uvidíme, rozvíjí se i ironická kvalita této práce - její složitá struktura odkryvání a zatajování - ve stejných estetických, estetických a politických rovinách.

Začneme s rovinou ~~erotickou~~ estetickou. V hrubém jazyce současné sexuologie by mohla být Šklovského láska k Else Trioletové definována jako libidonosní touha heterosexuálního samce. Šklovského sexuální úsilí však zůstává bez odezvy. Else je lhostejný. Zde vstupuje na scénu první ironie: jeho neukojená sexuální touha je potlačena, ale dostává se na povrch jinak. Na příklad v popisu osamělých rávářů Berlinské Zoo Šklovskij staví do kontrastu "primitivně šťastná zvířata", která občas zplodi mládete, s těmi, která jsou v klecích osamocena. Obzvláště jedna opice mu připomíná jeho vlastní osud: Zvíře je přibližně stejně veliké a je v Německu rovněž cizincem. Ale navzdory těmto podobnostem Šklovskij s "naším předkem", jak jej označuje, nesouhlasí. "Opice - je to samec - celý den zmírá touhou. Ve tří dostává potravu. Jí z talíře. Po té se oddává svým ubohým opičím záležitostem. Je to odporné a neslušné. Snažíš se na něho myslat jako člověka, ale on sám se vůbec nehná." /26;32/

Šklovskij se nikdy nezmíruje o tom, zda se sám oddává nějakým "ubohým opičím záležitostem". Ani tuto činnost nenezývá jejím pravým jménem; Masturbaci pojmenovává pouze pomocí eufemismu. Ale podle Šklovského teorie umění je sexuální sublimováno v estetické právě pomocí takového potlačování a utajování. Jak tvrdí ve své dřívější práci, Umění jako postup, nejsou estetické nerážky něčím jiným než nástrojemi principu ozvláštnění, který se skrývá za každým uměleckým jevem -3-. Než se však začneme zabývat estetickou ironií Zoo, povšimněme si ještě jiných estetických ironií.

-
- 1-První číslo parentese se vztahuje k číslování stran Zoo, neboli Dopisů nikoliv o lásce, v překladu R.Sheldona /Ithaca, N.Y.1971/; druhé číslo k Zoo, ~~WU TUNG MAE U MUN~~ Berlin 1923/. Citace z tohoto textu jsou až na nepatrné změny převzaty z překladu R.Sheldona.
  - 2-"Meditations on Obscurity of Writing", Yorick's Mediations upon Interesting and Important Subjects /Londýn 1760/, str.68.
  - 3-"Umění jako postup", Teorie prósy /"Музыка, как постъпъ", О Творчестве Писателя/ Moskva 1929/, str.18-20.

Kromě autoerotiky Zoo znemožňuje dvě další cesty k přímému sexuálnímu uspokojení. První je znásilnění. Šklovskij se zmínuje o tomto dráma ironickém způsobu pohlavního styku v úvodním dopise druhého vydání Zoo, publikovaném v Sovětském svazu po jeho návratu z Berlína. V tomto dopise je uveden příběh o partě moskevských automechaniků, kteří nutili ženy, aby nesedly do jejich aut, aby je pak někde za městem znásilnili. "Tito muži", píše Šklovskij, "nebyli o nic horší než ostatní. Byli to obyčejní mechanici, kteří uměli spravit auto a věděli jak studené může být železo, když klesne teplota pod nulu. Rychlé motory a troubení houkaček je srazily z dráhy."/119;20/-1- Tento výklad klade přímou souvislost mezi násilníky a Šklovským, jehož posedlost rychlými vozy a automechanikou je námětem dvacátéhošestého dopisu. Ale i zde je cesta k přímému sexuálnímu uspokojení pouze neznačena a pod ní se nacházející pud je potlačen, a to přirozeně proto, že společenský odpor k znásilnění je mimorádně silný. V případě masturbace riskuje člověk jen společenskou potupu, znásilněním kriminální stíhání. Šklovskij nám nezapomíná sdělit, že zatčení mechanici byli popraveni.

Posledním prostředkem rychlého erotického ukoujení, o kterém se zmínuje Zoo, je sex za peníze. Všechna tři Šklovského setkání s prostitutkami v knize jsou však ironicky podvracena a jakýkoliv pokus o pohlavní styk je zmařen. V třináctém dopise staví Šklovskij vedle sebe striptease sledovaný v jednom berlínském Nachtslokále a svoji vzpomínce na středoškolský mejdán, na kterém používali chlasci záda nahé prostítutky jako karetní stolek. V prvním případě je ženská nahota předkládána jako něco presexuálního - jako přirozená nahota lidského těla, na příklad matky či sestry. "Všechno /v tomto Nachtslokále/ bylo velmi spořádané a drženo pravděpodobně v rodinném kruhu. Pokud se týče orgií, k žádným zde zřejmě nedocházelo". /51;56/ V druhém případě by mohla být ženská nahota pojímána jako post-sexuální; jako nahota, obnažená kvůli sobě samé. Obvyklá očekávání, spojovaná s nahou prostitutkou jsou potlačena a ženské tělo je převedeno do jiné sémantické rády: kamenných stelků. Pak je zde ještě třetí prostitutka v červeném kloboučku, kterou Šklovskij na svých nočních procházkách potkával na rohu Potsdamerstrasse. Překážka ukoujení zde má lingvistickou podobu: německy hovorící prostitutka činí Šklovskému nabídky, kterým on nerozumí.

Šklovskij popisuje tuto poslední situaci jako prevý opak svého vztahu k Else Trioletové: v tomto případě je to Šklovskij, který činí návrhy, ke kterým je Else hluchá. Toto záporné srovnání je ovšem ironické samo o sobě. Hradeba mezi Šklovským a Trioletovou je však spíše rétorická než lingvistická. Zde však musíme učinit krátký exkurs a říci si něco o pravidlech svědění. Struktura této hry připomíná to, co jeden německý filosof /jehož jméno neumím správně napsat/ definoval jako zjištování pravdy; jedná se o dvojitou hru na vyjasňování a zatemňování. Svůdce se snaží vyvolat u svého partnera skrytou sexuální touhu, zatímco ve stejném čase nezvytně skrývá vlastní motivy svého hovoru. Zdá se, že Šklovskij uspěl právě v tom druhém - odtud podtitul jeho knihy, Dípisy nikoliv o lásce - ale nedářilo se mu v tom prvním - Else se do něho nezamilovala.

V milostné hře však nejsou žádné druhé ceny. Ten, komu se nepodaří dostat svou dívku, je jen cílem vtipu. Neúspěch lze zmírnit pouze ironií, neboli řečeno jinými slovy, pomocí promluvy, jež skrývá své ~~xxzaměření~~ motivy. A zde neobývá na důležitosti estetická revina Zoo. Jak prohlašuje uražený Šklovskij: "Dejte všemu kosmický rozdíl, vězte si srdce mezi zuby, napiště knihu". /20; 26/ Témito slovy se neúspěšná milostná pletka mění v románový námět. "Autorův úvod" popisuje zrod Zoo přesně v těchto pojmech:

I-Druhé číslo parenthèse se vztahuje k číslování stran v druhém vydání Zoo /Leningrad 1924/.

"Tato kniha byla napsána následujícím způsobem. Původně jsem měl v plánu řadu článků o ruském Berlíně; pak se mi začalo zdát, že by nebylo špatné spojit tyto články s nějakým všeobecným námětem jako "Menagerie" /Zoo/; zrodil se tak název knihy, ale nepodařilo se mi spojit jednotlivé kusy. Potom jsem dostal nápad, že bych z nich mohl vytvořit jakýsi druh románu v dopisech.

V takovém románu je základní věcí motivace - přesněji řečeno, proč by si tito lidé měli navzájem vůbec psát? Obvyklou metodou je láska a odložení. Možná jsem se pro následující variantu této motivace: dopisy napsal člověk, zamilovaný do ženy, která pro něho nemá čas. Potřeboval jsem ale jeden nový detail: protože základní materiál knihy nemá s láskou nic společného, zakázal jsem si o lásce psát. To, co z toho vzniklo, jsem vyjádřil podtitulem "Dopisy nikoliv o lásce". /3; 9/

Na první pohled by se tento úvod mohl jevit jako poctivé vysvětlení jak Zoo vzniklo. Brzy se však ukáže, že se jedná jen o postup - obnovení románových technik -, jež plyně z ironické teorie literatury Šklovského. Již jsme si povšimli důležitosti ozvláštnění v erotické rovině Zoo. V rovině estetické se jedná o klíčový pojem. Umění je právě tak ironické jako apoštol Petr v tom, že popírá zřejmé kvůli nepravděpodobnému. Na rozdíl od lhaní odpadlíka Petra však není umělecká "lež" zlem. V patristickém žargonu je to pia frus, protože její cíl je ryze altruistický: nezahřát sebe, ale svět, zbavit jej jeho chladu, oživit a prosudit jeho zkamenělé formy.

Je zde však ještě jeden důležitý rozdíl mezi apoštolskou a uměleckou "leží". Petrův výrok byl jedinečným činem /přestože byl třikrát opakován/, zatímco literatura je historickým procesem, nekonečným neruštáním takových činů - leží postavené na lžích postavených na lžích. V Zoo se Šklovskij několikrát zabývá touto historickou povahou literární produkce, nejpotměšilejší v tříadvacátém dopise. "Z vtipu s ironie se mi již delší čas spojil, že se jedná jen o postup - obnovení románových technik -, jež plyně z ironické teorie literatury Šklovského. Již jsme si povšimli důležitosti ozvláštnění v erotické rovině Zoo. V rovině estetické se jedná o klíčový pojem. Umění je právě tak ironické jako apoštol Petr v tom, že popírá zřejmé kvůli nepravděpodobnému. Na rozdíl od lhaní odpadlíka Petra však není umělecká "lež" zlem. V patristickém žargonu je to pia frus, protože její cíl je ryze altruistický: nezahřát sebe, ale svět, zbavit jej jeho chladu, oživit a prosudit jeho zkamenělé formy.

Jestliže tedy každé literární dílo nevyhnutele obsahuje literární dějiny, mohlo by být Šklovského román Zoo, jehož dvacátý dopis je stručnými dějinami tohoto žánru, nazváno nejtypičtějším dílem světové literatury. Podle Šklovského teorie jsou totiž umělecká díla slepenecem postupů - nejjednodušitelných monad umělecké formy, které se volně stěhují z jednoho díla do druhého. Tyto postupy mění naše vnímání skutečnosti jak vytržením materiálu z jeho obvyklých souvislostí tak jeho deformací. První umělecká ironie spočívá podle Šklovského v potřebě ospravedlnění užívaných postupů. Pohled na skutečnost, zbažený všechností, není ovšem překládán sám o sobě jako takový, ale je ospravedlnován psychopatologickými, mystickými či fantastickými motivacemi. Protože si však není možné tropit šašky ze všech lidí po celou dobu, stává se ironie druhého stupně uměleckým imperativem. Po nějaké době se jakákoliv vysvětlená motivace stává nudnou, a tak musí přijít motivace nová - staré postupy v nových šatech. "Sokován" staletími uměleckého klemu a zneužíváním důvěry čtenářů, navrhují proto Šklovskij nový kód autorské poctivosti". Místo aby se ukrýval za kouřovou elo-

nu motivaci, měl by autor prohlásit, že císař je nahý - obnažit literární postupy a předložit je čtenářově přímému nahlédnutí.

Dějiny románu skýtají z této perspektivy následující obrázek. Jako u všech vyprávění spočívá umělecká stránka románu v přeměně události jakoby ze života /fabula/ v literární zápletku /sjužet/. Tento úkol je znesnadňován složitou povahou románu, tedy skutečnosti, že se jedná o zřetězení několika krátkých příběhů. Dějiny románu jsou vlastně posloupností rozdílných motivací, na jejichž podkladě dochází k slučování krátkých příběhů ve větší celky. V původním románu /Šklovskij se odvolává na dona Quichota/ tyto říkají hlasní osoby svazovat jednotlivé kusy dohromady. Jakmile se tato metoda stala automatickou, začalo se jako spojovacího vlákna užívat psychologie hrdiny. Díla Stendhala, Tolstého a Dostoevského nám poskytuje hojně variace na tu motivaci.

Ale nakonec se obnosi i tento způsob slučování. Čtenářův zájem o spojování jednotlivých kusů vyprchá a pozornost začne přitažovat jednotlivé úseky. V tomto okamžiku se může samotná motivace stát posloupem. Jednotlivé úseky se začnou spojovat záporným způsobem, aby čtenář poznal, že spolu nemají nic společného a že jejich spojovací vlnkou je pouze technickým prostředkem, který spisovateli umožňuje vytvořit z nich román. Touto neobvyklou technikou se Šklovskij inspiroval, jak sám říká v Zoo, při návštěvách pražských variet. Jednotlivá vystoupení spojoval na konci klaun, který je opakoval, parodoval, a odhaloval. "Zajímavějším případem tohoto postupu", poznámenává Šklovskij v závěru svého výpadu do dějin románu, je ale "kniha, kterou právě píši. Nazval jsem ji Zoo: dopisy ne o lásce, neboli Třetí Hélcise." /82; 85/. Je zajímavější i z toho důvodu, protože tento prostředek je obnažen již na počátku díla, v "Autorově předmluvě".

Toto obnažení však Šklovskij zřejmě presunul do dílu zákrok z důvodů mimoestetických. Až potud jsme viděli, že se jeho promluva obraci na dvě adresy: na příjemce jeho milostních dopisů, Elsu Trioletovou, a na literární publikum, které tuto korespondenci čte v románové kontextu. Ale je zde ještě třetí strana, na kterou se Zoo adresáře obraci, známé literární vědcům jako "Velký bratr". Zdá se, že konec Zoo je vyhrazen ironiím, které operují ve třetí rovině - v rovině politické.

Dvacátýdevátý dopis, poslední v románu, je adresován Všeruskému výkonnému výboru komunistické strany. Emigrant Šklovskij v něm žádá, aby se mohl bez represí vrátit do Ruska. V tomto bodě vstupuje do další vrstvy předstírání. Jestliže se z estetického hlediska zdá být erotická rovina Zoo pouhou motivací, která spojuje menší úseky /dopisy/ v jednotné dílo, lze z hlediska politického na celý román pojízet jako na zámknu k žádosti o milost. Toto slespon Šklovskij tvrdí výkonnému výboru. "Nebudete překvapeni, že tento dopis následuje po dopisech psaných ženě. Nezatahuji žádnou milostnou pletku domého případu. Žena, které jsem psal, nikdy neexistovala... Alja je realisovaná metafora. Vymyslel jsem si ženu a lásku, abych mohl napsat knihu o nedorozumění, o cizích lidech, o cizí zemi. Chci se vrátit do Ruska... Zvedám ruku /povědím/ si jednotného čísla/ a vzdávám se." /103-4; 105/

Ale i zde vzniká otázka: můžeme brát tento závěrečný dopis doslovně? Jedná se o bod, v kterém tento zdánlivě nevyčerpatelný ironik dosáhl hranic své dvojsmyslnosti? Znamená to, že jsem konečně našel klíč, který dává Zoo jednotný a přímý význam? Ovšemže ne. Závěrečný dopis je klamným zakončením jak v Šklovského pojetí, tj. jako nezbytné uzavření dopisů, která by jinak pokračovaly dneškonečně -1-, tak v mém pojetí, tj. jako nejzášší hranice ironií, které Zoo rozvíjí.

1- "Struktura povídky a románu", Teorie prósy

("Čtyřleté patkovača u počítadla", O teorii Teorie prósy, str. 73)

Důkazy na podporu tohoto tvrzení můžeme nalézt v některých jiných dílech Šklovského. Ve svém krátkém článku "Píši o tom, že byti určuje vědomí, ale svědomí zástavá neuspokojené" jasně varuje před zjednodušujícím ztotožňováním autorových uledišek s těmi, které vyjádřil ve svých dopisech. Poukazuje na to, že "Mark Twain psal po celý svůj život dopisy dvojmo. Jeden odeslal, druhý si napsal pro sebe, a do něho vložil to, co si skutečně myslí." -l- Z toho vyplývá, ahychom znova použili již citovaný Sternův výrok, že dokonce i v dopise je možno skrýt raději než zjevit obsah myslí.

Nápadný název tohoto článku navíc zhušťuje jednu ze základních antinomií politické roviny Zoo: společensky určovaného vědomí a neuspokojeného soukromého svědomí. Je zřejmé, že autor, který se dvorí totálnímu režimu, jenž nemá rád, musí do značné míry potlačit své vlastní myšlení a socity. Kde však leží hranice takového potlačení? Šklovskij se k tomuto problému vyjádřil v jedné epizodě svého autobiografického románu Sentimentální putování, vydaného v Berlíně jen c několik měsíců dříve než Zoo. Obsahuje rovněž osobní rádost k Sovětské vládě od spisovatele, náměho svým antikomunistickým postojem, v tomto případě Dimitrije Merežkovského. Když byl na návštěvě u svého nakladatele Gržebina v jeho peterburgském domě, vypráví Šklovskij, "poslalo státní nakladatelství Gržebinovi Merežkovského dopis, v kterém rádce revoluční vlády /sovětskou/, aby ho /Merežkovského/ podporila, jako člověka, který byl vždy pro revoluci, tím, že koupí jeho sebrané spisy. Ale své sebrané spisy již v té době prodal Gržebinovi. Jasem rovněž schopen prodělat tentýž rukopis dvěma nakladatelům", prohlašuje Šklovskij, "ale nebyl bych schopen napsat takový dopis." /176; 248/

A Šklovského snažná prosba, adresovaná straně, - dvacátýdevátý dopis v Zoo - se zajisté na první pohled liší od Merežkovského rádosti. Obsahuje především určité dvojznačnosti, z nichž nejnápadnější je Šklovského prosba, aby se na něm neopakoval Erzerumský masakr. Vysvětluje, že když toto město v průběhu první světové války padlo, zabilí ruští vojáci omylem mnoho tureckých obránců, protože neprozuměli orientálnímu znamení, že se vzdávají - zvednutí pravé paže. Neznačuje tato epizoda pouze to, že Šklovskij kapituluje jen na půl srdece /či jednou rukou/ nebo skutečnost, že sovětský kód chování je mu právě tak cizí jako evropský, který představovala metaforicky Alja? Na podkladě třetího dopisu v němž tyranská vláda /římané, kterí ukřižovali Krista/ je přirovnávána k ženě, která odmítá svého nápadníka, se můžeme spíše domnívat to druhé. Trest, který osa vykonávají na nevinném, tvrdí Šklovskij, pochází ze stejného zdroje: z nedostatku společného jazyka mezi mučitelem a jeho obětí. "Stát není odpovědný za smrt lidských bytostí. V Kristově době neřezuměl aramejště a nikdy neprozumí lidské řeči". A podobně: "Také lásku nerozumí ani aramejsky ani rusky. Je jako hřebíky, kterými se probíjejí dlaně." /19-20; 24-25/

Šklovského dopis ústřednímu výboru se navíc dotýká problému, kdo vlastně psal Aljinu dopisy. Je-li Alja, jak Šklovskij informuje stranu, pouhým výplodem jeho představivosti, pak je on jediným autorem celé korespondence. V tomto okamžiku se ale pozorný čtenář rozpomene, že problém autorství byl již probírán v úvodu k devatenáctému dopisu. Jakmile se však čtenář k tomuto dopisu vráti, zjistí, že dvacátýdevátý dopis, navzdory svému umístění, není závěrečným dopisem románu a že se zde navíc děje něco podivného, co si zasluhuje vysvětlení.

Devatenáctý dopis je Aljiným poselstvím, které Šklovskij "vymazává", nebo přesněji vyškrťává, ze své knihy. V tomto dopise vzpomíná nečerná Alja na svoji chůvu Stešu, která se zde objevuje jako prototyp ruské ženy. Alja vypráví, že byla nejen Stešou vychována, ale také se jí podobá více než vlastní matce. Tento Aljin portrét je v rozporu nejen s

její západní podobou ve všech ostatních dopisech, ale rovněž i se samým strukturálním principem celého románu, který, jak nám sděluje "Autorův úvod", "je založen na sporu lidí dvou kultur" /4; 9/: západoevropankou Aljou a Rusem Viktorem Borisovičem Šklovským.

Šklovskij, jak už bychom mohli nyní očekávat, nabízí dvě neslučitelná vysvětlení tohoto rozporu. První je mimoliterární: jednoduše si pří dopis po obdržení nepřečetl a dostal se k němu až po té, kdy román dospal. Jelikož to však byl Aljin nejlepší dopis, cítil potřebu vsunout jej do textu tam, kam chronologicky patřil, ale čtenář, záda Šklovskij, by se měl vydat po autorově cestě a přečíst si jej až doče celý román. Aby své přání zdůreznil, preškrtl dopis červeným inkoustem.

Druhé vysvětlení se týká literární struktury Zoo. "Aby bylo nějaké dílo ironické", argumentuje Šklovskij, "potřebujete dvojitou interpretaci děje, které lze obvykle dosáhnout pomocí posunu hodnocení směrem dolů, jako na příklad v Lvženu Oněginovi výrazem "Či parodie, že je on?" Já však ve své knize posouvám hodnocení opečným směrem, abych dodal druhou interpretaci Zeně, které jsem psal; a navíc i také druhou interpretaci pokud jde o mne." /71; 75/

Tato dvě vysvětlení se samozřejmě vztahují k autorství znepokojujícího devatenáctého dopisu. Uvěříme-li prvnímu, mimoliterárnímu důvodu pro jeho začlenění, musíme jej napsat Alja, jak se nás snaží Šklovskij zpětně ujistit ve svém úvodu k němu: "Čestné slovo, já jej nepsal." /70; 74/ Přikloníme-li se však k druhému vysvětlení, týkajícího se ironické funkce tonoto dopisu v pauzální struktuře Zoo, musíme nestytně změnit názor na jeho autorství. Jak naznačuje sám Šklovskij: "V kříte-li mému vysvětlení struktury, pak budete muset rovněž uvěřit tomu, že dopis připisovaný Alje jsem psal sám." Pokračuje ovšem takto: "Ale to všechno vám neradil." /71; 75/

Proč se Šklovskij snaží tak horlivě distancovat od autorství devatenáctého dopisu? Jeden z důvodů, který nám přijde na mysl, spočívá v tom, že tento trik mění posloupnost dopisů v románu, což je technika, kterou Šklovskij tak obdivoval u Sternra. - I- Budeme-li ochotni přijmout Šklovského zjevně pocitné tvrzení, že devatenáctý dopis psala Alja, budeme pravděpodobně také nuteni poslechnout jeho radu a přečíst si tento dopis až na konci knihy, tj. po Šklovského záostti o povolení k návratu do Ruska, adresované výkonnému výboru strany.

To, že Aljino autorství devatenáctého dopisu je falešnou stopou, je zřejmé z mnoha náznaků, roztroušených po celém románu. Jeho vysvětlení, že její dopis nečetl hned jak jej dostal, je jen ohněný nonsens. Ve svých komentářích, předcházejících každému dopisu, Šklovskij navíc pozitivně počítá každou Aljinu odpověď. Zjištujeme tak, že sedmnáctý dopis Zoo je Aljiným čtvrtým dopisem, a dvacátýprvní dopis jejím pátým. První počty naznačují, že rušivý devatenáctý dopis nepochází z Aljina pera. Tato celá aritmetika se navíc ukáže zbytečnou na konci románu, protože Šklovskij přiznává velkému bratrovi, že Aljina existence je čistěm obrazná. Všechny tyto náznaky však nejsou po románu rozhozeny jen tak pro nic za nic. Když "důvěřivý" čtenář doče román, přečte si Aljin dopis haed po dopisu straně, pevně přesvědčen o tom, že oba napsali Šklovskij.

Juxtaposice obou dopisů ovšem vrhá jiné světlo na upřímnost Šklovského prohlášení ke straně. "Vymyslel jsem si ženu a lásku", píše velkému bratrovi, "abych napsal knihu o neporozumění, o cizích lidech, o cizí zemi." Ale podle bludného devatenáctého dopisu, rovněž napsaného Šklovským, je Alja právě tak ruská jako pirogy a vodka. Když si strana nějakou náhodou přečetla oba dopisy v pořadí, které jsem navrhl, začala by se zcela nepochybně podívalat nad tím, jaké jsou skutečné úmysly tohoto prohnaného exulenta. Jsé ideologické obludenosti se chystá propasovat do Sovětského Ruska ve svém zavazadle, jestliže o něm hovoří ve svém quasi celním prohlášení jako o "bezestrném" /nechťtryj//104;105/?

I-Viz na pr. "Parodický román: Sternův Tristram Shandy", Teorie prósy

"Пародийный роман: Тристрам Шанди"

O teorii prózy), čl. 17-18.

Řečeno stručně, Šklovského slova nejsou nikterak v soulisku s obrazem, který se snažil o sobě vytvořit jako ponížený zadatel, dychtivý usmířit si všeobecného velkého bratra. Byl si však Šklovskij této skutečnosti vědom? S největší pravděpodobností ano, protože ve svém úvodu k devatenáctému dopisu jasně prohlašuje, že jedním z důvodů pro začlenění tohoto dopisu bylo podat druhou interpretaci sebe sama.

A jak se nám jeví Viktor Šklovskij v této druhé interpretaci? Jako chlapík s krajuň sebeničivými sklonky. Své milostné záležitosti vedě takovým spůsobem, aby v nich neuspěl. Jak přiznává v úvodu k devatenáctému dopisu: "Musel jsem být v cizině zlomen a tak jsem si našel lásku, která to dokázala. Aniž bych se vůbec na tu lenu podíval, začal jsem okamžitě předpokládat, že mne nemiluje. Neříkám, že by mně jinak musela milovat. Ale všechno bylo předurčeno." /70-1; 74/ Komunistickou stranu si Šklovskij namluová stejně špatně. Svému politickému nepříteli se vzdává jen polovičatě, jako kdyby si přál být odmítnut či dokonce potrestán těmi, jimiž se takovým vysměšným spůsobem podrobuje. Nejvhodnější pojmenování pro tento druh chování se zdá být masochismus.

Tato druhá interpretace Viktora Šklovského by se mohla zdát přemrštěná. Autor sám ji však ještě podtrhl tím, že přidal k druhému vydání Zoo nový dopis, v kterém řekl jasně to, co v prvním vydání pouze naznačil. Podle souhru, který mu předchází, "tvorí tento dopis základní kapitolu v Dějinách ruské inteligence. Obsahuje slovo 'rajciř'". Celý dopis je neslušný a doufám, že nebyl odeslán." /121; 65/ Tento dopis je významný, protože sjednocuje erotickou, estetickou a politickou rovinu Zoo tím, že odkrývá mechanismus, kterým jsou všechny řízeny.

Rozhodujícím námětem tohoto dopisu je "rajciř". "Když se páří koně /je to rozhozně neslušné, ale bez toho by žádní koně nebyli/", píše Šklovskij, "je klisna často nervózní; objeví se u ní nějaký ochranný reflex a ... odmítá se poddat. Může dokonce hřebce i kopnout. Chovný hřebec však není určen k neúspěšným milostným záležitostem. Jeho cesta posetá růžem; jen naprostá vyčerpání může ukončit jeho milostná dobrodravství. Rivedou tedy nejprve malého hřebce - možná že má překrášnou duši - a pustí ho na klisnu. Flirtují spolu, ale jakmile se dostanou k věci /abych to nějak nazval/, uchopí ubohého malého hřebce za zátylek a odťahou ho pryč. Tomuto hřebci se říká "rajciř" /121: 56/

Šklovskij rozšířil svá pozorování o návykách koní při páření na ruskou literaturu i politický život a přes tyto dvě oblasti i na svůj vztah k Else. "Bojím se jeho literární kvality. Stal jsem se součástí knihy. Ruská literatura má špatnou tradici. Zabývá se popisy neúspěšných milostních vztahů. Ve francouzském románu má hrdina išpech. neče literatura je z hlediska muže nepřetržitým bědováním. Ubohý Oněgin - Tatáne je určena jinému. Ubohý Počorin než své Věry. Kdo by mohl být víc okouzlující než Andrej Bolkonskij? Inteligentní, dvorný, ohleduplný, hovoří jako Tolstoj a ženy dokonce přezírá. Avšak ve francouzském románu by nebyl hrdinou on, ale Anatol Kuragin. Hezoun a svině. Dostal by Natasu - a Marii k tomu." /121-2; 65/ V souladu s ruskou literární tradicí slouží malý Viktor Šklovskij - muž s překrásnou duší - Else pouze jako rajciř, zatímco někdo jiný sklází ovocí jeho milostné dřiny.

Totéž je pravdou, tvrdí Šklovskij, i pokud se týče jeho politické angažovanosti. "Andrej Bolkonskij patří do stejné početné kategorie jako ostatní hrdinové v Dějinách ruské inteligence." Vysvětluje to taktéž: "Toto zvláštní povolání /tj. povolání rajciře/ je osudem ruské inteligence." Přecházejí k první osobě, Šklovskij prohlašuje: "V revoluci jsme hráli roli rajciřů. Tekový je osud přechodných skupin." Je tedy víc než jasné, kdo byl Kuraginem ruské revoluce, triumfující hezoun a svině, a proč o něm Šklovskij nehovoří. "Chtěl jsem jmenovat jistého hrdinu",

příznává, "ale nemohu. Mohl by se urazit." /122-3; 65-7/

Šklovského masochismus však neví jen v jeho ochotě hrát roli rajců - "zádné snadné povolání... které někdy končí šílenstvím a sebevráždou". /123; 66/, jak napsal -, ale spíše v jeho touze dohodnout se s těmi, kteří ho odmítli nebo přemohli, a to i za cenu osobního ponížení a utrpení. V erotické rovině Zoo tak nacházíme našeho hrdinu často lažet u Aljiných náhou, zatímco v rovině politické končí román ruským masakrem Brzernanských obránců.

Masochismus Šklovského touhy vrátit se do Ruska je nejsřetelnější v jeho autobiografickém Sentimentálním putování. Píše v něm: "V roce 1922, když jsem procházel přes led z Ruska do Finska, jsem se v rybářské chatři na ledě setkal s jednou dámou. Pokračovali jsme pak společně. Když jsme se dostali na břeh s línové nás zatklí, nedokázala říci o Finsku, z kterého dosud viděla asi dva čtvereční metry, nic Špathého. Ale existuje ještě větší zármutek", pokračuje Šklovskij, "který se dostaví, jakmile je člověk tak dlouho mučen, že se zblázní, pomže se na myslí. Pojmu zbláznit se používali k tomu, aby popsal stav člověka, který je mučen na skřipci. Člověk je na mučení. Zatím něho je jen chladné, tvrdé dřevo; ruce kete či jeho pechoť jsou sice také tvrdé, ale teplo a lidské. A člověk na skřipci si těží tvář o tyto teplé ruce, které ho drží, aby mu působily bolest. To je má noční můra". /163; 229/ Navzdory vnějšímu zdání mají oba typy Šklovského zármutku něco společného. Spojuje je negativní paralelismus: první je zármutek exilu, druhý zármutek návratu domů. A Šklovskij se vyjádřil dostatečně jasně, který z nich pokládá za krutější.

Problémem masochismu se však nezabývám jen proto, abych uváděl jeho příklady ve Šklovského díle. Spíše mne zajímají obecná pravidla, kterými je řízen. Domnívám se totiž, že Šklovského ironie je produktem stejného mechanismu jako jeho masochistická představivost: produktem nepotlačitelné zádosti, která nemůže být přímo ukojena. Paradox masochisty spočívá v tom, že hledá pozitek v nelibosti. Nejdříve, že svého cíle dosahuje prostřednictvím tělesné solesti. Ale v okamžiku, kdy tato bolest ukojí jeho potřebu ~~úkousků~~ nelibosti, stává se příjemancu a mafí tak původní masochistický záměr. Lepší strategií by bylo vyhýbat se co nejvíce nelibosti a pozitek z nelibosti si tak odpirat. Marnost takového úsilí je ovšem zřejmá. Tím, že se brání dosažení nelibosti, která by uspokojila jeho sklonky, trestá se masochisty sám a tím opět podkopává svou vlastní hru.

V tomto bodě bych se snad měl vrátit ke své původní definici ironie, protože nyní již je zcela patrné, proč jsem ji pokládal za protimní. V tradiční ironii, kterou jsem charakterisoval Sternovým výrokem, zdejší konečná kontrola v rukách ironika. Pouze on ví přesně jak jeno rozprava probíhá - které informace je skryvána a která sdělována. Přístup masochistického ironika je radikálně odlišný, protože se vzdává role absolutního pána textu. V "Autorově úvodu" k Zoo trvá Šklovskij na tom, že se jeho kniha napsala jednočísle /3;8/, a v pozdějším shrnutí zase říká, že román dopodél úplně jinak než zamyšlel -1-.

Takové tvrzení by se mohlo na první pohled jevit jako zámršně neupřímné, protože větší část Zoo se skládá ze Šklovského korespondence, napsané jeho jménem. Ale při diskusi o struktuře syzetu /sjužetu/ konstrukce/ poukazuje Šklovskij na problém jeho hlasů. V roce 1928 nečrtává v Hamburském dílu následující tři možnosti: "Člověk musí mluvit, člověk nesmí mluvit, někdo jiný mluví za něho" /161/. Budeme-li

1- "Recenze na tuhé knáhu", Hamburský účet ("Rueckzug von St. Petersburg",
Тамошнин Счет /

toto prosté schéma aplikovat na Zoo, dostaneme poněkud spletitý obraz. V důsledku strategické povahy své erotické a politické promluvy se Šklovskij zdá být spoután dvojitými pouty: musí, a zároveň nesmí mluvit. Proto za sebe nechává mluvit někoho jiného. Tento fakt je ovšem skrýván, protože hlas, který hovoří za Viktora Šklovského, se rovněž jmenuje "Viktor Šklovskij". Náš autor však rozhodně trvá na tom, že ho s tímto jeho dvojníkem nesmíme stotožňovat. Načrtávaje paralelu s dramatickým uměním, ve kterém dva navzájem si nepodobní jednotlivci mohou hrát tutéž úlohu, píše: "Vátec se necítím vinen, protože vždy píši v první osobě. Stačí pouze projít tím, co jsem právě napsal, aby bylo zřejmé, že ačkoliv hovořím vždy svým jménem, nemluvím za sebe. Následkem toho ten VIKTOR ŠKLOVSKIJ, o kterém píši, není s největší pravděpodobností úplně mnou a kdybychom se setkali a začali spolu hovořit, je docela možné, že bychom si neporozuměli". /106/

Odloučení Viktora Šklovského, autora, od Viktora Šklovského, literární postavy, je sám o sobě ironický prostředek. Tímto způsobem je jeden jev, tj. Viktor Šklovskij, spjat se dvěma různými semantickými řadami - Wahrheit a Dichtung - nebo, přejete-li si, jiného. Šklovskij se stává homonymem, které poukazuje na dva odlišné předměty. Je však třeba zdůraznit, že tekový Ichspaltung přesahuje obvyklou ironii v jednom důležitém ohledu. Je-li ironie podle zehohlé definice tohoto tropu tím aktem řeči, který skrývá to, co je skutečně řečeno, staví nás Šklovského popření před případ metaironie¹ před aktem řeči, který skrývá skutečnost, že k takovému ironickému aktu došlo.

Tento metaironický postoj, se svými dvojitými závorkami, které nedvakrát oddělují autora od jeho promluvy, zasahuje celou semantickou strukturu Zoo. Tradiční dílo literární ironie obsahuje kontrolující subjekt, jehož záměry /at už tento nejasný pojem znamená cokoli/ vytvářejí privilegované hledisko, se kterým se čtenář může ztotožnit. Je to právě toto hledisko, které udílí pravdivostní hodnotu každé promluvě v textu a tímto způsobem sjednocuje dílo zevnitř. Zoo má druhé straně zřetelně postrádá takový semantický střed. Šklovskij činí tento fakt zřejmým ve své Teorii prózy: "Pro mne, který jsem napsal všelijaké polobeletristické věci, a byl jsem svědkem jejich skutečného vzniku....je jednota literárního díla očividným myšlením." /215/ Sémantická struktura Zoo, zhevená privilegovaného subjektu, je postavena na paradoxech a kontradikcích, které ji prostopují. Zůstává na čtenáři, aby sám rozlišil "negativní" a "upřímné" ~~principy~~ výpovědi. Specifická hodnota jakéhokoliv tvrzení se tak stává funkcí mnohonásobných a vzájemně neslučitelných proměnných veličin samotné četby.

Rozdíl mezi Sterneho a Šklovského typem ironie lze snad shrnout následujícím způsobem. Sterne zřejmě věřil, že autori mohou svobodně volit mezi dvěma možnostmi: "buď umožnit ostatním pochopit, co míní, nebo to před nimi skrýt." Šklovskij pochyboval o svobodě takové volby a rozhodl se pro třetí ironickou možnost, ježíž výhodou a nevýhodou je to, že neexistuje. "Nyní existují dvě cesty", řekl Šklovskij, když hodnotil v roce 1926 svoji situaci. "Odejít, zavrtat se, vydělávat peníze mimo literaturu a psát si doma jen pro sebe. Nebo pokračovat v popisu života a hledat poctivě nové společenské formy /byt/ s správnou ideologií. Zádná třetí cesta neexistuje. Ale právě po té býchom se měli dát." -1-

1- "O svobodě umění", Třetí fabrika

("O svobodě umění", Třetí fabrika), str. 84

/5. část/

III. den.

Studentka: Pani F....že mi zmínila, že ji dnes ráno silně bolela hlava. Vytrpěla si své a nakonec se Vás zeptala, co by měla dělat. Vy jste jí řekl, aby si lehla a potom jste jí položil na hlavu své ruce. Tvrzla, že asi za čtvrt hodiny bolesti zmizely a že se cítila dobře. Léčení váravou /faith-healing/ mne velmi zajímá a byla bych ráda, kdybyste nám o něm něco řekl.

Hittleman: Slovo v í r a /faith/ zde klame. Neznáme, že ať už jsem dělal cokoliv, stal jsem se nějak jiným, než obyčejně jsem. Ze jsem zaujal odlišný postoj či perspektivu. Jinak řečeno, neznačuje, že normálně jednám jistým způsobem a když jsem se uvolil pomocí paní F....., požádal jsem nějaké jsoucnou či entitu, aby mi dala dodatečnou sílu, moc nebo něco jiného. Tak to ale nebylo.

S :Myslím, že vám rozumím. Prostě jste nechal léčivou moc proudit skrz sebe.

H :Ona skrze vás proudí v ž d y . Můbec ji nemusíte "něchat" něco vykonat. Potřebujete prostě BÝT. V BYTI není obsažena žádná "víra". "BYTI" je vaší pravou a jedinou podstatou.

S :Dobrá. Pak mi dovolte, abych se zeptala na techniku. Když jste ji položil ruce na hlavu, to bylo ve vaší mysli? Nebo je to v něm jiném?

H :Když provádím něco podobného, jde obvykle o metodu "přenosu bílého světla". Tento způsob jsem důkladně vysvětlil ve dvou svých knihách /Průvodce jógovou meditací a jogou/ Osm kroků ke zdraví a klidu/ a na kazetě. Jeden z přítomných asistentů vám může poskytnout reference.

S :Funguje to vždycky?

H :Co míníte "fungováním"?

S :Odstraní to vždy bolesti nebo vylečí stav?

H :Nevím. Můžeme se domnívat, že uvedením této síly, kterou si vybaňujeme jako bílé světlo, zvýšujeme léčivou schopnost těla. Některí lidé pocítují okamžité zlepšení, u jiných dochází ke zpoždění a u dalších nedojde k pozorovatelnému zlepšení ani po delší době. U těchto záležitostí nikdy výsledky neočekáváme. Takže jen uvedu bílé světlo a umožnuji organismu využít je podle svého. Je třeba důvěřovat moudrosti těla.

Chtěl bych také dodat něco k vašemu používání výrazu - l e č e - n í /cure/. Při kterémkoliv z metod přírodního vyhöjení, ať tělesného, "metafysického", nebo výživného, není zapojena žádná "léčba". Organismus se prostě navrácí ke svému přirozenému stavu.

S :Co když jde o ohrození? Myslím když někdo umírá na následky zranění?

H :Postup je tentýž. Když tomu okolnosti nasvědčují, provádím přenos bílého světla.

S :Musí s vámi dotyčná osoba spolupracovat?

H :Obvykle je to vhodné, není to však to nejpodstatnější. Této techniky by se ovšem nemělo použít, pokud je zde odpor zamýšleného příjemce.

S :Může být tanto přenos uskutečněn na dálku? Minim tím, když nejste s dotyčným v tělesném spojení.

H :Ano. Takové je i zviditelnění. Při výdechu mohou být ruce rozpršezeny ven a světlo nasměrováno na příjemce, jehož si v duchu představíte.

S :Zjistila jsem, že ^{je} účinné zviditelnění, při němž nemocnou osobu vidíme jako zcela zdravou.

H :Ano, to je dobré; takových metod je mnoho.

Další studentka: V tom, co tu bylo právě řečeno, lze vycítit něco z Křestanské vědy.

H : Proč musíme klasifikovat? Bude ta technika účinnější či méně účinná, když ji oklasifikujeme?

Další studentka: Podle toho, co jste řekli o "víře" mi připadá, že ji snižujete. Není snad víra ve všech duchovních počínáních důležitá?

H : Víra je vaší podstatou. Jste stále víra. Nepotřebujete ji deshvavě.

S : Není však nutné, abyste měl víru, že uspějete ve svém počinání, především v duchovních cvičeních?

H : Důležitější je překročit svoji ilusi "úspěchu" a "neúspěchu".

S : Když narazíme na různé prekážky, o kterých jsme mluvili, nepomáhá nám víra posilit naše odhadláni je překonat?

H : Tato "víra", o které výnětí mluvíte: jak se projevuje? Máte ji v tomto okamžiku?

S : Je těžké to vyjádřit, ale zdá se, že je to něco, pro co se napředuji, něco jako přidaná síla nebo víra.

H : Kam se pro to napřehujete?

S : K něčemu, co je mocnější než já sama.

H : A je tato mocná věc vůči vám "vnější"? Je někde ve světě?

S : Ne, je v mému nitru.

H : Právě. Obracíte se dovnitř. Hledáte tu "mocnou" věc, je přemohu je ego. Chcete ji pojmenovat "víra", ale ve skutečnosti cítíte projít Vlastní já. Víra je Vlastní já. Mimo Vlastní já žádné vlastnosti a příznaky neexistují. O víru se tedy nikdy nestarejte. Hledejte Vlastní já a vše ostatní bude následovat. /Tato studentka se na chvíli odmlčela. Zavřela oči./

S : /Usmívající se/ Ano, ano. Vidím. Všechno je Vlastní já.

H : Dobrá. Setrvezte tam.

Další student: /Obraceje se na studentku, jež předtím mluvila/ Můžete nám říci, co ted prožíváte?

H : Když se to pokusí vyjádřit, zmizí to.

S : Když už je Vlastní já jednou uskutečněno, jak může "zmizet"?

H : Ted jste na správné stopě. Vlastní já není realisováno - učinně skutečným - a není ztracené. Obyčejná mysl však zastávala tak dominantní úlohu po tak dlouhou dobu, že může pokračovat ve svém znovuzajíštování a současném zatemňování Vlastního já. Dotyčný proto může zejména obyčejnou myslí způsobené vytlačování z centra a proto je třeba cvičit neustálé upamatování se na Vlastní já. Popis prožitku, který jste na R... právě požadoval, by znova oživil její obyčejnou mysl a ta by ji vytáhla z centra.

S : Takže trvalé poznání Vlastního já je p o s t u p n ý proces?

H : Většině se jeví, že je tomu tak. že se obyčejná mysl může nadále znova objevovat - i když tak činí se snižující se úporností - se přičítá sklonům, náklonnostem a dispozicím /vesaném/, projevujícím se jako výsledek skutků, vykonaných v tomto nebo v předchozích vtěleních. Jak jsem řekl, síla těchto sklonů se vaší opravdovou meditací zmenšuje, takže nakonec jejich schopnost odtáhnout vás ze středu je minimální.

Existují však i taci, kteří Vlastní já prožijí třeba jen na okamžik, ve Vlastním já však setrvají provždy. V takových případech je trvalost přičítána předchozí praxi v minulých vtěleních. Výrazy p o s t u p a n á h l ý jsou použity jen kvůli přizpůsobení se obyčejné myslí.

S : Jestliže je proces postupný - a já tomu rozumím tak, že postupnost se jeví jen z obvodu kruhu - pak může být prospěšné odvolávat se k rozumu prostřednictvím rozprav a četby.

H : Ano. Pokud jsou takové činnosti přísně omezeny a doprovázeny opravdovým cvičením. Člověk, který rozumově chápe podstatu slunce, ví, že i když je zastřeno mraky, přece stále svítí. Může říci "Slunce dnes nevyšlo", ale kdesi uvnitř ví, že slunce s týle vychází. V tomtéž smyslu vám naše rozmluvy pomáhají upamatovat se,

že Vlastní já je stále skutečností, i když se zdá, že je zastřeno obyčejnou myslí. Tak jako dotyčný ví, že slunce lze vždy vidět, když se vyletí nad mraky, tak by měl vědět i to, že přesahnutím obyčejné myslí v kterémkoliv okamžiku Vlastní já vždy JE.

Další student: Nevyžaduje to víru vědět, že já jsem vždy Vlastní já? H : Kdyby se vaše srdce zastavilo, tělo zemře. Srdeční tep je vnitřní funkce a ta musí pokračovat v každém okamžiku. Říkáte snad, "Musím mít víru, že moje srdce bude nadále být", když přece váš život závisí na srdečním tepu?

S : Sotva kdy ne to pomyslím.

H : Ano, ať s vírou nebo bez víry, váš srdeční tep přece pokračuje. O co spíš pokračuje Vlastní já jako Skutečnost, ať s vírou nebo bez ní! /Pomlka/

Rozumíte? Říkám vám, že když sedíte ve svém obývacím pokoji, jsou všechny vaše přípravy k odchodu domů zbytečné. Poznejte, že jste už doma. Když jdete do kina, berete si snad sebou kapesní svítilnu, abyste viděli na plátno? Ne. Veškeré potřebné osvětlení vychází z projektoru. V tomtéž smyslu jsou nadbytečné vaše dobré skutky, modlitby, vaše víra atd. Veškeré osvětlení, které potřebujete, vyzařuje z Vlastního já.

S : Po několik měsíců upíram své vědomí při meditaci na Adžna čakru /Adžna čakra je subtilní cetrum, umístěné v oblasti mezi obočím a někdy se o ní mluví jako o "třetím oku". Je nejvyšší ze šesti čaker/. Medávno jsem začal mít živé vidiny barevných světel. Jsou překrásná a zářivá, jasnější než cokoliv, co jsem kdy viděl tělesným zrakem a přicházejí a odcházejí...ve vlnách. Barvy jsou většinou z tmavší části spektra: rudá, zelená atd. Můžete se k tomu vyjádřit?

H : Když jsou při meditaci "aktivovány" různé čakry, dochází k mnoha podobným jevům. Kdo vidí tyto vidiny?

S : Tedy... já.

H : Takže je tam stále svědek. Spíše než abyste byl těmito jevy unesen, měl byste pokračovat v čítacích "Káo" je svědkem těchto věcí?"

S : /po chvíli/ Rozumím. Ale víte, když se ta světla objeví, jsou tak úchvatná, že je caci pozorovat po celou dobu jejich trvání. Je opravdu težké myslet na něco jiného, totiž upnout vědomí jinam.

H : Na všechny takové jevy, včetně jakýchkoliv "mocí" /siddhis/ a tak zvaného mimosmyslového projevu, musí být pochliženo nestranně. Jedno jógové dílo je popisuje jako "ukazatele u cesty". Naznačuje, že vnitřní cesta pokračuje. Student je však co nejdůrazněji upomínán, aby se s těmito vidinami a mocemi nezapletl. Využívání těchto mocí může mít ten nejpříznivější účinek na studentův vývoj. Vždy se snažte určit, kdo je ten, jenž jev prožívá.

Další student: Ve světě musí být miliony lidí, pokoušející se pěstovat mimosmyslové vnímání. Věděte je o tom slyšet.

H : Protože je toto "vnímání" jemné povahy a obyčejný člověk funguje na hrubé rovině, není mu vědou známo. Proto mluví o této neznámé rovině vnímání jako o "zvláštní" /mimo/. Když hrubé, do vnějšku proudící smysly, poznávající vnější svět, jsou obráceny dovnitř, stanou se subtilními. Například jesnovidění je vnější zrak, obrácený dovnitř. K tomuto subtilnímu "mimo" vnímání ještě přistupují jevy, jež přesahují ty nejdivočejší fantazie obyčejného člověka o moci, ovládání a ovlivňování. Žádná z těchto věcí není pro lidskou bytost ve skutečnosti něčím "mimo". Pro většinu však zůstávají "neznámými".

Tyto subtilní roviny /lóka/ jsou odhaleny během jógové a podobné praxe. Jogi je může prozkoumat a vstřebat /lys/ a využít prvků, z nichž se skládají. Bude to však jen nerozumný student, který zatouží zaplést se kvůli svému uspokojení s tě-

mito elementy. Nevědomý člověk silně touží po odhalení, pěstování a využívání takové, chto mocí, protože si sám sebe představuje, jak ovládá, ovlivňuje a manipuluje lidí a okolnosti. Po tom všem však touží jen díky své nevědomosti. Vůbec nechápe, že takové mocí jsou pro přiblížení jeho osvícení a osvobození naprostě bez užitku; skutečně, jak by mohl chápout, jak hroznou přečekáku předsavují? Hledání Vlastního já si neuvědomuje. Když je mu vysvětlováno učení Vlastního já, nemá "uši k slyšení". Setrvává ve spánku a sní o moci, ovládání a ovlivňování pro uspokojení svých smyslů a ego v ilusorním světě. Pro něj takovou moc může představovat ESP /mimomyslové vnímání/. A tak, ačkoliv o své pravé podstatě je úplně nevědomý, pokouší se pěstovat "moci".

Jogín, probudilý člověk, chápe povahu svého hledání. Poznává, že Vlastní já se projeví, když se sám zbeví, vyloučí a přesáhne vše, co Vlastní já není. Jestliže se pokouší něco vědomě provést, pak to nedělá kvůli uchopení něčeho, ale pro zbevení se něčeho. Jakákoliv potřeba pěstovat ESP je zcela vyloučena. Všechna touha ovlivňovat lidí a události na jakékoli rovině a bez ohledu na setevětší ušlechtilost motivu či cílů dotyčného připoutává k ne-Vlastnímu já a tím je též na věky přikrmováno utrpení. Získání moci, vlivu a ovládání se tedy vyhýbejte, jako by to byl mor.

Další student: Ale vhodně použité ESB by mohlo být lidstvu velmi užitečné.

H : To je spekulace obyčejné myсли. Nejprve vypátrejte, co zabraňuje v a š e m u splynutí s Vlastním já. BUDTE Vlastní já a pak můžete rozhodnout, zdali je lidstvu třeba "prokazovat dobro".

Další student: Předtím, když jsme hovořili o náboženství, jste nás nabádal, že bychom mohli naslouchat vnitřnímu zvuku, hledat vnitřní světlo atd. Nyní nám zcela jednoznačně říkáte, abychom se těmito v cni nezabývali. V tom je naprostý rozpor..

H : Naslouchání vnitřnímu zvuku, sledování dýchání a všechny takové praktiky slouží především jako pomůcky myсли předpoutávající oč vnitřního světa a upnutí pozornosti do jediného bodu. Taktéž sáhněte jednobodovosti. Jedině když je mysl držena v nehybnosti stálá a tichá, může dotyčný vnímat její povahu. Tyto praktiky nemají vůbec nic společného s touhou vyvincut ESB.

S : Jde mi ještě o jednu věc. Bylo to myslím v pondělí, když jsme diskutovali o manträch. Vy jste tehdy řekl, že naše jméno je přijateľnou mantrou, protože je proniknuto naší podstatou. Ale krátce na to jste řekl, že "já" NENÍ v našem jméně.

H : Vaše "já" je vaše ego, nikoliv veše podstatta. Ponořte se hluboko dovnitř a objevíte, co a kde je vaše "podstata". Mantra pomáhá ustálit vaši mysl a vtahuje vás dovnitř.

Další student: Mluvili jsme o "vidinách". Západní náboženství a mystika je přeplněna příkledy hledajících, kteří vidiny horlivě, ba fanaticky vyhledávali.

H : Taková touha je překážkou. Vidiny rozptylují.

S : Toužili vidět Boha.

H : "Bůh" a "Vlastní já" jsou v pojmech vyjádřené alternativy "já" a "ego"! Skoncujte s touto hrou s pojmy /conceptualisation/ a "potřeba vidět Boha" pak nevyvstaneš. Utrpení, spojená s takovými tužbami jsou skutečně samoobslužná.

S : A ti, kdo vidí Krista, Pannu Marii a světce?

H : Možní ukazatelé u cesty. Sledujte je nestrenně a vydejte se dál.

S : Vidina Krista prý vovolává ohromné výlevy lásky.

H : Pak vylejte svou lásku a vydejte se dál.

S : Je Kristus Vlastní já?

H : Ano. Kristus vám řekl, že všechni jsou Vlastní já.

S : Může nás Kristus dovést k Vlastnímu já?

- H : K Vlastnímu já nevede nic. Vlastní já JE.
- S : Vy ale mluvíte o "cestě". Nemůže Kristus někoho vést po cestě?
- H : Kristus řekl: "Já a můj otec jsme Jediné". Jestliže máte uctívající nebo sebeodevzdávající se povahu jako bhaktá, pak se vzdejte svého já, jež je ne-Vlastní já - a vše, co zbyde, je Vlastní já. Požaduje se naprosté odevzdání. Jestliževám pomůže vzdát se Kristovi, pak to učinete.
- S : A on mne povede?
- H : Udělá to, co udělá. Pokud se odevzdáte, musíte tak učinit úplně a bezpodmínečně. Své sebeodevzdání nemůžete oslabovat dotazy a žádostmi. Když se bhakta odevzdá, nepřebírá již další odpovědnost za svůj život. Ta byla vložena úplně do rukou Onho, jemuž se odevzdal. Naprosté odevzdání, cesta bhakti-jógy, je alternativou k poznání Vlastního já skrze praktiky, o nichž jsme zde diskutovali: Kundalini, džnána /sebezpytování/, radha.
- S : Doporučujete četbu Bible?
- H : Při čtení Bible - či kteréhokoli jiného písma - z hlediska, které jsme zde rozvíjeli, rozlišíte ony části, jež přímo pojednávají o poznání Vlastního já a ty, jež jsou ně přímo. Další stud.: Mluvil jste o "skoncování s tvorbou pojmu" /end of conceptualisation/. Je to totéž jako obrácení myslí dovnitř?
- H : Ano. Myšlenka "já" je zdrojem všeho myšlení. Z pojmu "já" vyvstávají veškeré myšlenky. Obraťte mysl dovnitř a ponorte se dolů k tomuto kořenu. Když odstraníte kořen, zbavíte se myšlení v pojmech.
- S : Je něco takového jako démoni, zlí duchové atd.?
- H : Viděl jste je?
- S : Myslím že ano.
- H : Jako u všeho i zde byste měl určit, kdo je vidí. Vypátrejte odkud pocházejí.
- S : Může duch do někoho vstoupit a zmocnit se jeho těla?
- H : Ptáte se zde jedna iluse může posednout jinou. Proč se o takové věci staráte?
- S : Protože jsem jednou udělal takovou zkušenosť s drogami, při níž jsem si byl jist, že mne posedl nižší duch. Byla to velmi odpuzující a odstrašující zkušenosť a posloužila při mém odvrácení od drog, takže soudím, že v tomto ohledu byla dobrá. Nevím ani jak nebo proč ten duch, či co to bylo, nakonec zmizel.
- H : V takové situaci byste se vždycky měli dotazovat "Kdo je posedlý? Kdo prozívá strach?" Tímto vyptáváním se budou tyto fantasie, zhaseny své moci, znepokojovat a přestanou se projevovat.
- S : Mohu být ale příliš vystrašen či polázněn, než abych to udělal.
- H : Cvičte stále obrácení myslí dovnitř během všech svých činností. Bude to pro vás stále snadnější. Kdykoliv poznáte, že jste hypnotizován ne-Vlastním já, událostmi či stavý, jež jsou vně vaší pravé podstaty, obrátte tok obyčejné myslí: obrátte se dovnitř. Nedovolte, abyste byli hypnotizováni svými činnostmi ve světě.
- S : Když jste hypnotizován, jak můžete poznat, že tomu tak je?
- H : Díky svému provozování jógy jsou údobí hypnózy stále častěji přerušována. Brzy i jen "mžikové" přerušení vás "probudí" a upamatuji se na Vlastní já. Stále častěji se budete upamatovávat na upamatování se na Vlastní já.
- S : Jak víme, že Vlastní já není iluse?
- H : Co si představujete jako Vlastní já? Jak chápete Vlastní já?
- S : /po chvíli/ Nemám o něm žádnou představu.
- H : Jak potom můžete zpochybnovat jeho skutečnost? Skutečnost či ilusornost může být posuzována jen u poznání věci.
- S : /po chvíli/ Chtěl jsem se zeptat, jestli Vlastní já nemůže být jen další myšlenkovou obyčejnou myslí?
- H : Ono "já", jímž se teď osíráte, a skrze něž mluvите, je jen delší myšlenkou. Vaše já si představuje Vlastní já; veše iluze si představuje jinou ilusi. Vlastní já není myšlenkou.

Je vaší pravou podstatou, jedinou vaší Skutečností. Přesáhněte t v úrce myšlenek, obyčejnou mysl a nebude už dalšího problému iluse a skutečnosti. Když je přesáhнутa dvoustrannost - dualita, zbytek Vlastní já.

Další stud.: Je Vlastní já prázdnota?

H : Jakým způsobem si představujete prázdnotu?

S : Jako prázdro, náč.

H : Vlastní já není ani prázdné ani plné a přece je současně ničím i vším.

S : Takže nemá smysl pokoušet se Vlastní já si v duchu představit?

H : Není zde nikdo, kdo může stát odděleně od Vlastního já a v duchu "si je představovat". Vy JSTE Vlastní já. /pomlka/

Ovšem ti, kdo nemůžou vskočit přímo do středu TED, mohou, pokud mají silný sklon k predstavivosti, vyčlenit nějaký obraz - tvar nebo zobrazení - jemuž vzdají svoje ego, svoje já. Pochopete ovšem, že toto je jen opatření pro ty, kdož to skutečně hledají prospěšným. Všechna taková opatření mají za účel upoutat obyčejnou mysl do jednoho bodu a tam ji udržet. Ti, jejichž vědomí je rozvinutější, se spíše budou pokoušet poznat, odkud ono představování si vychází. Budou hledat přímo zdroj.

Další stud.: Funguje moje mysl nezávisle na tom, co povídám za "sebe sama"? Někdy mi připadá, že mohu stát v pozadí a sledovat činnost mysli.

H : Obyčejná mysl se ptá, zda může stát v pozadí a pozorovat sebe sama. Vidící, a to, co je viděno, jsou Jedno. Proto vypátrejte, kdo je vidící a myslící a procítne se sna subjekt-objekt,

S : Je mysl činitelem Vlastního já? Míním, zde je vdcasu Vlastního já.

H : Veče otázka předpokládá celek, složený z částí. "Vlastní já", říkáte, "má ve svém dcešaru mysl." Tím stvrzujete rozmanitost a činice tak zbranujete si ve Vědění, že Vlastní já je Vše. Vlastní já je mysl; Vlastní já je obraz, promítnutí, Vlastní já je vidící, viděné, i ony prostředky, jimiž vidící vidí viděné. To, co musí být poznáno, je všechné nedělalitelnost Vlastního já. "JÁ JSEM" řekl Pán. Nikoli "jsem mysl" a "jssem promítnutí světa" a "jssem toto a jsem tamto". Pouze "JÁ JSEM". Stvoření a vše, co je ve stvoření známo a nestvoření a vše, co je v nestvořeném neznámo, je Skutečné, když je poznána tato Jedinost. V Okamžiku, kdy je Jedinost chápána jako složená z částí či vlastností, ať už jakýchkoli, projevuje se iluse a vše je neskutečné. VLASTNÍ JÁ je skutečné díky své nedělitelné Jedinosti. Já je ilusorní díky své rozmanitosti. V okamžiku, kdy vyvstane "druhé", jste upoutáni vnímáním subjekt-objekt, jste obětí stavu dvoustrannosti, duality.

Další stud.: /po chvíli mlčení/ Proč Vlastní já, Jedinost, dovoluje, aby námi bylo vnímán, jakoby mělo části?

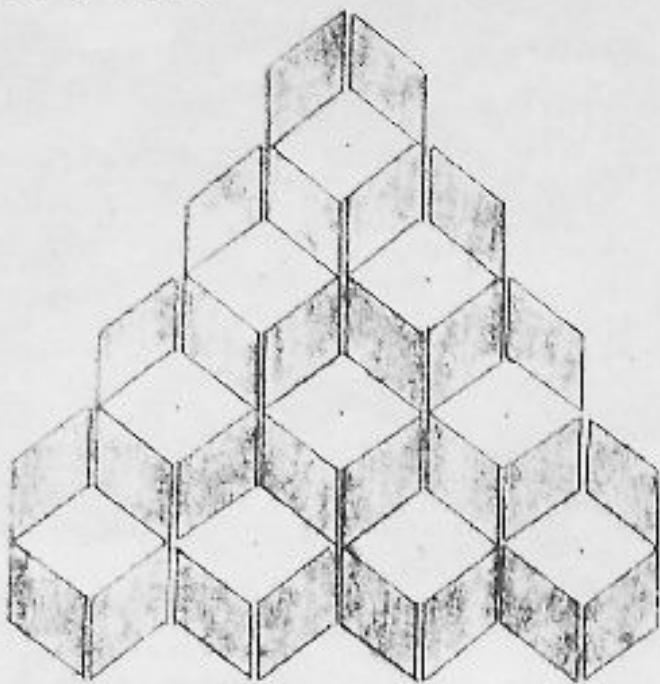
H : Iluse! Přišla Jedinost k vám a řekla: "Hej, podívej se na mé části!" Ne. Vý sníte o nesexistujících částečkách!

Není žádného dělení, žádného pozměňování, žádné rozmanitosti, žádné různosti. Ze jsou zdánlivě takové věci jako "části", je velká iluse, kterou nazývám "blahovolným spiknutím" /benign conspiracy/. Toto spiknutí je posilováno vašimi spolušpiklenci v každém okamžiku. O světě a o věcech v něm hovoří jako o "skutečných" a jejich obyčejné myslí s těmito věcmi zacházejí konkrétním způsobem. S každým dechem jsou nacházeny, zdůrazňovány a podporovány rozdíly a rozmanitosti. Jedinost je zapomenuta, ne-já je povyšováno a zaožnováno. Avšak jako hledající musíte od tohoto spiknutí odstoupit. Musíte se obrátit dovnitř a vypátrat odkud rozdíly vyzárují. Pak budete Vědět, že žádné rozdíly a rozmanitosti nejsou možné.

S : To pak bude obtížné pokračovat v každodenním životě.

H : To je domněnka obyčejné myslí! Teď jste nevědomý jak o tom, kdo

Y A N T R A

John Wiley

jste, tak i o podstatě světa a přesto neříkáte, že máte potíže ve svém každodenním životě. O co lépe budete schopen žít jako ten, jenž setrvává ve Vlastním já.

S : Budeme si prespráliš vědomi nevědomosti ostatních a nesmyslosti, kterou vidíme kolem sebe.

H : Další fantazie a rozptylování! Vaše obyčejná mysl vám teď vykresluje ilusorní osvícený stav. Jediným "nesmyslem" je, že jste zapomněli na svou pravou podstatu. Zjistěte, zda jsou "ostatní", kteří jsou "nevědomí". Setrvejte jako Vlastní já; pak můžete rozhodnout, zdali musíte svůj život změnit a obrátit se od světa. Nyní si ukážeme něco případného.

/Na zádost pana Hittlemana pověsil asistent na stěnu obraz/ Te je geometrický vzor, zvaný yantra. Uprňte k němu svou pozornost.

/Nastala odmlka, zatímco skupina zkoumala obraz/

Kdo vidí bílé plochy jako vrásky krychlí? /Mála studentů se hlásí/. Kdo vidí bílé plochy jako spodní strany krychlí? /Hlásí se ostatní/. A dále, jste schopni změnit svůj význam? Totiž ti z vás, kteří vidí bílé plochy jako vrásky by ne měli teď pohlíjet jako na spodky krychlí a nacpatky? /V představce, která nastala, sě studenti dohadovali, ale zdá se, že všichni jsou schopni provést změnu ve svém vnímání. Většina lidí ve skupině pak byla schopna střídat obě tato vnímání/.

Tak vidíte jak to je; v yantrě se nic nezměnilo; jen vaše vnímání se mění. Zatímco je nepřesné tvrdit, že "Vlastní já vnímá", tato yantra předvádí, jak k okamžité změně dočasné. K této změně "nedospíváte postupně". Dochází k ní náhle. A teď mi řekněte: může někdo z vás vidět bílé plochy jednak jako vrásky a spodky krychlí současně?

/Po chvíli pozorování a diskutování se všichni shodli na tom, že nikdo není takového současněho vnímání schopen/.

Ačkoliv se tedy vaše vnímání mění o k a m Z i t ě, tedy ažkoliv můžete vidět bílé plochy jako vrásky krychlí a v příštím okamžiku můžete krychli je vidět jako spodky, nemůžete je tak vidět současně. Ve stejném smyslu nemůžete vidět svět jako svět - totiž jako rozmanitost a mnohost - a současně přitom setrvat ve Vlastním já.

---

pokračování příště

STAN KEEN : OD DELFINŮ K LSD .

Rozhovor s Johnem Lillym. Z časopisu Psychology Today, prosinec 1971.

Vědci a mystici, stejně jako logaritmická pravítka a bájné bytosti z irské mytologie, jsou obvykle poměrně diskrétní a zůstávají ve svých vydělených světech. A právě proto nás John Cunningham Lilly uvádí do rozpaků. Začne-li zavedený neurofysiolog a biofyzik hovořit o různých rovinách satori a zabývat se změněnými stavů vědomí, nevíme, co si s ním počít.

Již od samého počátku zde byly jisté příznaky a předzvěsti, že se Lilly nespokojí s krítkozrakostí, která brání bázelivému vědci zaostřit zrak na to, co se nachází za jeho znalostmi. Do světa vstoupil jen čtyřicet minut po Alenu Wattsovi, 6. ledna 1915, což byl zřejmě výtečný ročník pro věštce. Ještě v přípravné řeči prohlásil, že má v úmyslu sjednotit mikrokosmos s makrokosmem,

a tento záměr se objevuje i v jeho první "vědecké" práci, nazvané skromně "Realita". Jeho hlavní předpojatostí tehdy právě tak jako nyní byla otázka: "Jaký je vztah mezi mozkem a myslí? A jaký je vztah vnitřního světa prožitku k vnější skutečnosti?"

Lilly odmítl zděděný katolicismus a vydal se zkoumat skutečnost pomocí vžitých vědeckých metod. V Kalifornském technologickém institutu studoval fysiku, biologii a Freuda, a zjistil, že by měl přestoupit na lékařskou fakultu, aby se mohl věnovat zkoumání mozku a myslí. Po absolvování lékařské fakulty na Pennsylvánské universitě odešel do E.R.Johnsonova ústavu lékařské fysiky, aby tam pokračoval v biologickém a neurofysickém bádání. Ve volném čase prošel kursem psychoanalyzy, navštěvoval Institut Filadelšského sdružení pro psychoanalýsu a stal se kvalifikovaným psychoanalytikem. V roce 1953 se přemístil do Národního institutu neurologických chorob a slepoty, kde pracoval s opicemi, králičími a kočičími mozky. Zmapoval šíření elektrické činnosti v mozkové kůře a zkoumal též motorické a motivační systémy v mozkové kůře a v míše.

V roce 1954 se Lilly v experimentu, v kterém chtěl zjistit, co se stane s mozkem, jenž je zbeven všech okolních stimulů, ponosil v temnotě do vody. Zjistil, že se neše s láskou opatřované víry, domněnky a představy pod chladnokrevným pohledem vnitřního zraku rozplývají a opět utvářejí. A nakonec objevil pravidlo, které se stalo jeho jediným průvodcem při zkoumání vnitřního prostoru: každá víra je hranicí, která má být chleďána a přestupeňena.

Při svém pobytu v nádrži začal být Lilly zvědavý, co se odehrává v myslí živéte, které má právě tak veliký mozek jako člověk a žije přitom neustále ve vodě. Po přípravném studiu delfíních mozků se Lilly rozhodl, že nejlepší způsob jak se něco dozvědět bude zeptat se přímo delfína. V roce 1959 založil Výzkumný ústav komunikace v St.Thomas na Panenských ostrovech a započal smělý pokus o navázání mezičlenné komunikace. Výsledky tohoto experimentu popsal v "Man and Dolphin" /pozn.překl.: Člověk a delfín, vyšlo v českém překladu v druhé pol.60 let/ a "The Mind of the Dolphin". Řada lidí se domnívá, že měl úspěch. On sám však došel k přesvědčení, že delfíni mají stejně vysoce vyvinuté vnímání jako člověk a proto nemá právo držet je v experimentálním koncentračním tábore jen pro své vědecké pohodlí. Zavřel tedy ústav a delfíny osvobodil.

V roce 1969 se Lilly ponoril do nového světa potenciálních lidských možností. Za svého pobytu v Esaletu se doslechl o ghilském mistrovi Oscaru Ichazovi, který vyučoval moderní verzi ukáznovacích technik Sufi, aby u svých žáků dosáhl změny vědomí a osvícení. Lilly se jel podívat a zůstal. Stal se členem Ichazovy skupiny v Arice. Má v plánu spolupracovat s touto skupinou v připravované nové škole v New Yorku, v které se budou američané učit dospěvat různých rovin satori.

Lilly je trochu jako Mesíčov naruby. Necítí žádnou potřebu zůstat u občasných vrcholných prožitků. Správné manželství moderní technologie se starověkými esoterickými technikami k dosažení osvícení - meditace, jóga atd. - umožní i průměrnému člověku žít ve výšinách téměř nepřetržitého stavu satori.

Na vědce je to překvapivá vise. Není však sám. Zdá se, že vzniká vědomí III, či něco, co se mu podobá. Víme přinejmenším, že již nadále nelze tolerovat kulturní schizofrenii, která oddělila fakt od hodnoty, poznání od moudrosti, vědu od náboženství. Nepřipojí-li se k výpočtům okouzlení, nezůstane pravděpodobně ani žádající svět, který bychom mohli zkoumat nebo z kterého bychom se mohli těšit. Není vyloučeno, že John Lilly nám zajistí některá důležitá vodítka, které nám umožní zůstat zakořenění v tom, čemu říkáme "výlety po planetě" a přitom se i vznést do vnějších galaxií myslí. Svět by se mohl stát bezpečným místem, kdyby se nám podařilo dát ohromadý bájně bytosti z irské mytologie s logaritmickými prevítky. Rozhodně by bylo víc legrace.

Sam Keen:

Existuje-li nějaký kartograf změněných stavů vědomí - dálnic a okresek k výletu do nitra - pak jste jím právě vy. Jste skutečně vzácným spojením vědce a mystika. Prošel jste cestu od přírodních věd k vědám esoterickým. Zdá se, že se do vás vtělila nespokojenosť, kterou dnes mnozí pocitují, s omezeností vědecké poznávací metody i bytí ve světě. Mnoho lidí vás má ale především zafixovaného v mysli jako člověka, který se umí dorozumět s delfíny, a tak bychom s tíží vás příběh měli začít právě tady. Jak jste se vůbec dostal k výzkumu delfínů?

John Lilly:

Motivovalo mne několik důvodů. Mnoho let jsem se zabýval výzkumem mozku a mysli. V roce 1954 jsem začal pracovat s fyzickou isolací v uzavřených vodních nádržích. Když jsem byl ponoren v nádrži, začal jsem být zvědavý jak pracuje mysl zvířete, které tříve vodě a má stejně velký mozek jako člověk. Věděl jsem, že delfín má stejnou mozkovou kůru jako člověk. Co se odehrává v jeho mozku? Někteří lidé namítali, že velké tělo má i velký mozek. Byl zde však příklad velkých žraloků, kteří váží čtyřicet tun a mají mozek veliký jako makakové. Začal jsem se tedy ptát, co asi delfín s nedměrně velkým mozkem počítá. Když jsem se začal zasýpat zvukovými projevy delfínu, zjistil jsem, že mají mnohem složitější komunikační systém než my. To mne privědilo na myšlenku, zda bychom se s nimi nemohli dorozumět. Kdyby se to povedlo, dalo by se dokázat, že lidská mysl má mnoho společného s jinými tvory s velkým mozkem. Tato znalost by se pak mohla použít v našem programu výzkumu kosmu, kdyby se nám někde mimo Zemi podařilo nalézt jiné inteligentní bytosti.

Sam Keen:

S jakými nejtěžšími problémy jste se při této práci setkal?

John Lilly:

Prvním problémem byl přístup. Člověk je tak srogantní, že je pro něho obtížné těšit se z myšlenky, že ty v mořích mohli plavat nějaké vyšší bytosti. Museli jsme proto přistupovat k delfínům s laskavostí, s úctou a s předpokladem, že si přejí dorozumět se s námi stejně tak jako my s nimi. Pak zde byl problém rozdílných struktur lidské a delfínské řeči. Náš hlas, přeprovádzaný vzduchem, je relativně ponalý. Delfínský hlas, šířený vodou, je asi desetkrát rychlejší. To znamená, že delfín obdrží převážnou část svých informací akusticky, zatímco my: visuálně. Visuální příson delfína tvoří pouhou jednu desetinu naší schopnosti přijímat visuální informace, ale jejich příson akustických informací je desetkrát vyšší než náš. Takže celkové množství informací, které dostávají delfíni i lidé ze svého prostředí je přibližně stejný. Lidé nenaucíme prekládat jejich jazyk do našeho. Potřebujeme mít zkušenosť s tím, jak slyší svůj svět.

Sam Keen:

Jak jste s nimi tedy navázal spojení?

John Lilly:

Začalo to náhodou. Jednoho dne roku 1955 jsme poslouchali z magnetofonu nahrávku delfíních zvuků. Náhle jsme měli podivný pocit, že delfín napodobují naši řeč. Vlastně se nám posmívali. Někdo z nás pak navrhl, že bychom měli zjistit, zda by jedeg z našich mladých delfínů, Elvar, dokázal napodobit nějaké slovo. Sli jsme k nádrži a já zakřičel na Elvare: "Voda!" Připlul k nám, vystřízl svůj vzduchový otvor nad hladinu a řekl: "Vo..da", s pausou uprostřed slova. A tak jsme podobit. Předtím jsme si připravili intensivnější experiment, v kterém mladá žena, Margaret Howesová, říše s mladým delfínem samcem, kterému jsme říkali Petr, a stala se jeho učitelkou, přítelkyní, matkou i milenkou. Učila ho reprodukovat jednoduchá slova lidským hlasem, odpovídat na pecky, rozlišovat předměty, pojmenovávat číslované místa, a reagovat na komplikované příkazy. Za nějakou dobu se mezi ní

mi vyvinula ryze slovní i mimoslovní komunikace. Margaret Howeová třeba řekla: "Petr, dnes oranžový míč!" Na hladině plulo pět různobarevných míčů. Petr odpouval a vracel se postupně s modrým míčem, zeleným míčem a t.d. Se všemi kromě oranžového. Nesavvěcený vědec by se domníval, že Petr nerozumí, co se po něm chce. Ale Margaret by řekla: "Ví zatraceně dobře, co mám na mysli, protože včera mi dnesl oranžový míč pětkrát za sebou."

Sam Keen:

Aby bylo možné tvůrčím způsobem přestupovat pravidla, je nutné je nejprve pochopit.

John Lilly:

Správně. Holub by pětkrát za sebou správně klovl do stejněho konfliktu, ale delfín to neudělá. Na to je příliš chytrý a má příliš vyvinutý smysl pro humor. Mění pravidla hry, protože je dost inteligentní na to, aby ho jednoduché hry nenudily. Snaží se vám představit nějakou správu. Nemůže hrát hry na podmíněné reflexy s někým, kdo je skutečně inteligentní a trvá na tom, že se che pobavit. Chcete-li zkoumat inteligenci vyšich bělostí, musíte být ochotni pozorovat je tak, jak si sami přejí.

Sam Keen:

Někteří kritici tvrdí, že neutrální výzkumní pracovníci němohou veče výsledky opakovat. Jak byste odpověděl?

John Lilly:

Základní otázkou je zde status vědeckého pozorovatele: kdo pozoruje, za jakých podmínek a s jakými předpoklady. Chceme-li prověřit hypotézu, že delfíni mají stejnou nebo dokonce vyšší inteligenci než lidé, musíme být ochotní přijmout jejich perspektivu. Zacházejte s delfínem jako s hloupým tvorem a dovíte se právě tohle. Výzkumný pracovník nesmí sedět mimo jako vševedoucí pozorovatel, vyslovovat nad ním soudy, a očekávat jisté opakovatelné chování. Když se pak zvíře podle jeho očekávání n chová, učiní závěr, že je hloupé. Ani ho nenapadne položit novou otázku jak by učinil, kdyby vyštřoval inteligenci člověka.

Sam Keen:

Vědecký pozorovatel musí být připraven, že její předmět, který zkoumá, zámkne změň.

John Lilly:

Ano, mezi pozorovatelem a systémem, který pozoruje, existuje nepřetržitá zpětná vazba. Pozorovatel musí zároveň stávat model systému, který pozoruje i model pozorovatele. John van Neumann a Leo Szilard nám to předvedli v kvantové mechanice. Abyste se správně zabýval kvantovou mechanikou, musíte být pozorovatelem, který asteupí do pozorovaného systému a zachovává jisté zákony pozorování, které závisí na systému. Jakmile přejde zpět k Newtonova ému vesmíru s jeho většími kmotnými seskupeními, musí se zase stát Newtonovským pozorovatelem. A když se přiblíží rychlosti světla, musí se stát Einsteinovským pozorovatelem. Začnete-li pozorovat delfíny, musíte se stát pozorovatelem delfínů. A pozorovatel delfínů není svou definicí laboratorním pozorovatelem podmíněných reflexů. Musí být citlivý, uctivý a musí s těmito /hypoteticky/ vyššími tvory zacházet etickým způsobem.

Sam Keen:

Proč jste přestal s delfíny pracovat?

John Lilly:

V roce 1964 jsem postavil uzavřenou nádrž o průměru asi dva a půl metru, naplnil ji mořskou vodou a začal se zabývat LSD a fyzickou izolací. Delfíny jsem měl ve stejné laboratoři a náhle jsem si začal uvědomovat etické důsledky svých názorů na ně. Jestliže to, co jsem si o delfínech myslí, bylo pravdivé, pak jsem neměl právo držet je pro své vedě k pochodi v koncentračním táboře. Rozhodl jsem se tedy s pro-

jektem skoncovat. Těhož dne, kdy jsem se definitivně rozhodl, ale ještě předtím, než jsem to osnámil kolegům, se můj oblíbený delfín rozhodl spáchat sebevraždu.

Sam Keen:

Jak páchejí delfini sebevraždu?

John Lilly:

Sissy přestala jednoduše jíst. Dali jsme jí svířecí enzymy, abychom u ní vysokou chuť k jídlu, a ona se trochu vzpamatovala. Ale nakonec se to rozhodla vzdát a přestala chtít. Měli jsme jí sedm let, od jejich devíti měsíců, a měla nás raději než jiné delfiny. Pak v průběhu dvou týdnů spáchalo sebevraždu dalšíca pět delfinů. Řekl jsem tedy všem jak jsem se rozhodl a dali jsme zbyvajícím třem delfindům svobodu.

Sam Keen:

Máte v úmyslu zabývat se ještě někdy výzkumem delfinů?

John Lilly:

Jen kdybych měl správné podmínky. Potřeboval bych mít tak navržený dům na pobřeží, aby do něho mohli delfíni z moře volně připlavat a zase odplouvat. Také bych chtěl mít rodinu s malými dětmi, které by si s delfíny hrály a komunikovaly s nimi. Domnívám se, že jen takovýto svobodný projekt dlouhodobého rozsahu nám může umožnit učinit další krok k dorozumění se s příslušníky jiného biologického druhu.

Sam Keen:

Chtěl bych se nyní vrátit k vašim výzkumům dětí LSD a fyzické izolace. Byl tento výzkum nějak spojen s prací s delfíny?

John Lilly:

Ne. Experimenty s fyzickou izolací jsou začal, když jsem byl ještě ve Washingtonu. V neurofysiologii se již dlouho pátrá po tom, co udržuje mozek v chodu. Kde se nachází jeho energetické zdroje? Běžně se odpovídalo tak, že tyto zdroje jsou ryze biologického a vnitřního původu a nijak nezávisí na vnějším prostředí. Někteří lidé však tvrdili, že odříznutý mozek od jakýchkoli stimulů, upadne do spánku. Poznali jsme se proto tuto hypotézu prověřit. Dalo se to udělat snadno tak, že jsme vytvořili v nádrži takové prostředí, které člověka izolovalo od vnějších stimulů. Několik let jsem se pravidelně do této nádrže zavíral a zkoumal stavu mého v domě. Během této doby jsem LSD neužíval. Mnoho mých kolegů s ním pracovalo, ale já nechtěl, aby má pozorování psychedelických prostorů ovlivňovala můj pobyt v nádrži.

Sam Keen:

Co se stane s tělem, když se ocítne v takovém prostředí?

John Lilly:

Zapomenete na něj a soustředíte se na práci myslí. Jestliže však zůstane jakýkoliv podnět, pak převládne nad vším ostatním. Jednou, když jsem byl v nádrži, se ve vodě vytvořilo několik bublin a začaly mně vrážet do nohy. Jak každá z nich stoupala po mé noze, cítil jsem nemítnou rozkoš. Rozkoš byla tak silná, že se změnila v bolest, když se bubliny začaly vytvářet v rychlejších, asi pětivteřinových intervalech.

Sam Keen:

Dají se účinky fyzické izolace srovnávat s těmi, které jste objevil později, když jste začal pracovat s LSD?

John Lilly:

Jsou si dost podobné. Člověk, který ví, jak se v nádrži uvolnit, jak zaparkovat své tělo, může cestovat do jakýchkoli psychedelického prostoru, aniž by si vzal LSD. Jen energetická rovinu je rozdílné. LSD vám umožní tu rovinu zvednout. Fyzická, mentální i duchovní energie má vyšší obrátky.

Sam Keen:

Není snadné uvěřit, že fysická isolace může způsobit takové dramatické změny. Potřebujete nějaký složitý výcvik či nějakou zvláštní schopnost k tomu, abyste se dostal k psychedelickým rovinám vědomí bez užívání drog?

John Lilly:

Rozhodně je snadnější dosáhnout jiné roviny vědomí či jiného psychického prostoru, když jste tam již někdy byl. Ale vše co musí průměrný člověk udělat je vlézt do nádrže, do tmy a ticha, a zůstat v ní počas dluho, dokud nezjistí, že si programuje všechno, co se odehrává v jeho hlavě, sám. V tomto okamžiku se osvobodíte od fyzického světa a ve vaší hlavě se může stát cokoliv, protože vše je řízeno spíše zákony myšlení než zákony vnějšího světa. Tímto způsobem můžete dojít až na hranice svých představ.

Sam Keen:

Vaše predstavivost se tedy zcela osvobodí?

John Lilly:

Nemám rád slovo "predstavivost". Když jste v nádrži, jste si skutečnosti toho, co prožíváte, jist. Začal jsem s domněnkou, že jsem vytvořil vše, co jsem zažil. Ale stala se spousta věcí, které mne přinutily položit si některé radikální otázky o povaze skutečnosti při různých způsobech vnímání. Takdy jsem začal přicházet na to, že interpretace všech nových prožitků v nádrži jako projekcí je dost drží předpoklad.

Sam Keen:

Jaký druh prožitků se vám zdál být obtížný interpretovat v běžných pojmech?

John Lilly:

Měl jsem na příklad prožitek, kdy ke mně do nádrže zcela hmatatelně vstoupila osoba, kterou jsem znal. Mohl jsem ji vidět, slyšet, mohl jsem se jí dotykat. Jindy jsem se zase zřejmě naladil na komunikační síť jiných civilisací ve vzdálených galaxiích. Zkusil jsem též situace, kdy jsem zaparkoval v nádrži své tělo a cetoval na jiná místa.

Sam Keen:

Ználo by to dobré jako výpověď prvotřídního schizofrenika. Co vám bránilo v tom, abyste tyto prožitky interpretoval jako důkaz psychózy?

John Lilly:

Domnívám se, že pokus definovat všechny mystické, transcendentální a extatické prožitky, které se nenaodí do kategorie odsozialisované skutečnosti, jako psychozu, je omezující a pochází z běžlivosti, která je pro poctivého výzkumníka s otevřenou myslí nepřijatelná. O světě psychóz toho vím dost. Dokončil jsem analytický výcvik u Roberta Waldera a obeznámil jsem se i se svými vlastními prostory psychóz a prováděl jsem i s katatonickými a schizofrenickými pacienty. To, co jsem prožil v nádrži, nebyla psychóza, ale struktura víry. Zkoumal jsem způsob, kterým si naprogramujeme naše domněnky a určujeme hranice toho, co můžeme, na základě toho, v co věříme, že vnímáme a prožíváme. Chtěl jsem se dozvědět, jakými principy je řízena lidská mysl. Pokládáme-li ji za jakýsi druh komputera, pak jsem se chtěl podívat na základní programy, které do ní byly vloženy a na metaprogramy, které myslí vnučujeme vědomou volbou nebo nevědomým nátlakem. A chtěl jsem se rovněž dozvědět kolik z těchto metaprogramů by mohlo být vyzvednuto na rovinu vědomí a pak změněno či naprogramováno jinak.

Sam Keen:

Objevil jste nějaká základní pravidla, které by mohly pomoci všem průzkumníkům vnitřních prostorů?

John Lilly:

Po deseti letech strávených v nádrži jsem formuloval jedno precovní pravidlo: v cokoliv kdo věří, že je pravdivé, buď pravdivé je nebo se v jeho myslí pravdivým stane, a to v hranicích, které je nutné

určit experimentálně a ne základě vlastní zkušenosti. Tyto hranice jsou ovšem samy o sobě vírou, kterou je nutné, aby na ni přijde řada, překonat. Takové hranice totiž stanovují limity možných prožitků. Proto vždy, když dosáhnete omezující viry, ji musíte prozkoumat a dostat se za ní. Pro průzkumníka žádná konečná a pravidelná víra neexistuje.

Přinucení znamená ocítit se v pasti známé psychické reality, ve slepém prostoru. Svoboda je v neznámém. Věříte-li, že neznámé je všude kolem - ve vašem těle, ve vašich vzťazích k jiným, v politických institucích, ve vesmíru - pak jste maximálně svobodný. Prozkoumáte-li svou starou víru a zjistíte, že je hranicí, kterou máte přestoupit, a zjistíte-li rovněž, že nemusíte věřit ničemu, o čem ještě nic nevíte, pak jste svobodný člověk.

Sam Keen:

Vyvinul jste na zkoumání omezující víry v nádrži nějaké specifické techniky?

John Lilly:

Ano, Právě jsem napsal knihu *The Centre of the Cyclone /střed cyklo-*
Mu/, která se zabývá pravidly výzkumu vnitřních-vnějších prostorů vědomí. Základní dovednost je známa již od starověku. V jozu a východním myšlení se nazývalo poctivé svědectví nebo svědectví o sobě. Stát se pozorovatelem a sledovat programové operace, které řídí vaše myšlení a chování. Vyvlekněte se z prožitku, ustupte dozadu a sledujte program. Větší část psychoanalyzy spočívá právě na tom, abyste poznal jak jste se v minulosti chytí do pasti nějakého programu, který sice vyřešil nějaký váš problém z dětství, ale byl přeceněn a nyní pokračuje v operacích za nevhodných situací. V těchto starých programech je uvězněna nesmírná energie neboť to, což říkal Jung "autonomní komplexy". Tato energie se uvolní, jestliže se vám podaří získat dostatečný odstup od citového zaujetí programy, tak abyste se na ně ovládli jako na staré filmy v televizi nebo jako na magnetofonový pásek, který jste již slyšeli tisíckrát. Jakmile získáte odstup, poznáte, že nejste programátor, ani tím, co by mohlo být programováno, ani programem. Vaše totičnost je nezávislým činitelem. Jakmile v sobě vyvinete tuto schopnost distancovat se od starých programů, programování s programátorem, máte v ruce klíč k vyšším stavům vědomí. Tím, že odmítnete ztotožňovat se s programy, přesáhnete je a získáte značnou dávku kontroly. Tímto způsobem začnete cvičit metaprogramující síly lidského biokomputera a získáte schopnost vytvářet vědomé principy, které ovládají myšlení a chování.

Sam Keen:

Funguje technika poctivého svědectví, kterou užíváte pro přítomné prožitky a budoucí očekávání také tehdy, když zkoumáte využitelné modely chování, které jsme převzali z minulosti?

John Lilly:

Ovšem. Předčasné soudy a závěry jsou největším nebezpečím pro člověka, který si chce zachovat pohyblivou psychiku výzkumníka. Dobrým obecným pravidlem pro situace, v kterých jste postaven před novoty, je toto: ocítit se v novém prostoru, kdy si nejdokážete poradit s tím, co se děje za pomoci minulých názorů, zůstaňte otevřený a přijímejte jako svědek všechny informace, které můžete. Později můžete zpomalit a bez útrap a přehledu přestředit každou krátkost, neovšem někdyšlo. Zkoumanými programy, které ovládají myšlení a chování. Ve východním myšlení to znamená nebyt ovlivněn karmou. Poctivé svědectví může fungovat, aniž bychom jej zatečovali nějakými omezujícími modely, převzetými z minulých prožitků. Popisuji to někdy jako cíl, když lidé komputer nabývají obecného smyslu. Tím mám na mysli to, že obecný smysl není žádajm dispayem, jednáním, ideálem, který by byl pro vědomí nedosezitelejný. Má to blízko k tomu, co měl na mysli Freud, když hovořil o cíli učinit nevědomí vědomým. Komputer by měl být bez hranic.

Sam Keen:

To, co popisujete, je nepřetržitým ikonoklastem, který opájí i děsi. Dokáži vnímat vítr, který řítí v rozlehlych a otevřených prostorách, ale nejsou si jist, zda je možné sít v nepřetržitém hledání. Pokaždé, když dojde k zničení systému víry, je výsledkem chaos a úzkost. Společenské a psychologické hranice a omezení existují proto, aby udržovaly chaos a úzkost v přijetelných dévkách.

John Lilly:

Ne! Tohle je dokonalý příklad toho, o čem jsme hovořili. Jakmile si to jednou uvědomíte, již to tak nemusíte dělat. Pro to, abyste rostli, není zapotřebí nepřetržitě trpět v chaosu. To je starý křesťanský program - nemůže být nebe bez pekla, kosmos bez chaosu. Ríkám tomu tram-polinový efekt.

Sam Keen:

Zdá se, že berete v potaz jeden z nejhloběji zakoreněných principů totičnosti, kterým je řízena Západní psychika. Mám na mysli Postojevského vise: člověk zná anděla v sobě jen v té míře, v které obcuje se svým čáblem. Nebo Freudův názor, že ego je silné jen v tiskovém stupni, v kterém integrovalo podsvětí id. Není vzestupu do nebe bez seslupu do pekla, vzkříšení bez ukřižování, úspěch bez nezdaru atd. Ten-to rytmus či oscilace je základem Západní představové růstu.

John Lilly:

Nepopírám existenci duality či plurality v člověku. Pouze tvrdím, že simultánnost je lepším výrazem pro dualitu než oscilace. Aby bylo možné stoupat, není nutné klesat.

Jakmile jednou víte, že existuje nějaký "negativní" systém, jako je strach, můžete z něho načerpat energii tím, že se nad něj pcožednete pomocí meditace a pozorování.

Sam Keen:

Nyní zde roste zájem o psychologii a filosofii Východu. Meditace a jóga jsou dnes právě tak běžné jako modlitební shromáždění o generaci dříve. Jak jste se vy seznámil s mysticismem?

John Lilly:

Když mně bylo třináct, rozešel jsem se s katolickou církví, protože jsem došel k názoru, že celá její mystika - Bůh, andělé, posmrtný život - je jen dětským tlacháním. Plnou rychlostí jsem vpačnul do světa vědy. Když jsem se začal zabývat fyzickou isolací, začal jsem zakoušet i jinou rovinu bytí, nad vlastním já, jakousi sít vzájemně propojených esencí. Vaše esence, má esence, esence každého jsou nevzájem propojeny. A po celé galaxii mezi nimi existuje bezprostřední a totální komunikace.

Sam Keen:

Je to váš způsob sdělení zkušenosti, z které vyrostl klesický poznatek, že člověk je mikrokosmem makrokosmu, že jeho rozum či logos je součástí rozumu či logu, který tvoří veškerou skutečnost?

John Lilly:

Ano. Tato klasická myšlenka pro mne neměla smysl, dokud jsem nezakupil tuto síť inteligencí, galaktickou či kosmickou síť neželi to, co se v idealistické či východní filosofii nazývá universální mysl. V roce 1964 jsem zakusil po úrazu smrt. Dvacet čtyři hodin jsem se nacházel v kómatu a na záhlí dva dny jsem oslepl. V kómatu jsem se dostal do prostoru, v kterém jsem nebyl již od svých dvacadvaceti let, kdy mně v narkose trhali čtyři zuby moudrosti. Do téhož prostoru jsem se rovněž dostal v sedmi letech, kdy mně trhali mandle, a v pěti, kdy jsem měl tuberkulosu. Pokaždé jsem téměř zemřel, nebo se domníval, že umírám, a pokaždé u toho byly jakési dvě postavy či průvodci. Pokaždé, když mám nějaké poslání, se tito průvodci objeví a řeknou mi v čem spočívá.

V nádrži na Panenských ostrovech jsem se pokoušel dostat do míst, kde jsem tyto průvodce potkal po poloti LSD, aniž bych se tehdy osúval smrti. Přestože jsem měl stracu, uvozil jsem se a ocitnul se okamžitě v jejich prostoru. Přicházeli ke mně s velké vzdál ností. Jak se ke mně blížili, pocítovat jsem jejich přítomnost stále silněji. Zjišťoval jsem, že na mne prenáší své myšlení, pocity, znalosti. Přestali v tom okamžiku, kdy jsem pocitil, že má jejich přítomnost přemíče. Jakoby v té chvíli říkali: "Blíže už nepůjdeme, protože se zdá, že teto je nyní tvá hranice. Můžeš se sem dostat kdykoliv, jakmile poznáš cesty. Byli jsme vysláni, abychem tě poučili. Až dosud jsi se svými experimenty zahýbal osamoceně a víš už něco o tom jak se sem dostat. Nyní bys měl navázat styk s ostatními, kteří mají podobné schopnosti, pomoci jim a těž se od nich něčemu naučit. Zdejšají své komunikační prostředky na této rovině, ale zůstan ve svém těle. Existují i jiné metody než LSD plus samota k dosažení stejných výsledků." Po těchto počítačových kontaktech jsem začal pocítovat přítomnost průvodců, aniž bych odcázel do jejich prostorů.

Sam Keen:

Zdá se vám nyní, že tito průvodci jsou něčím víc než postickými projekcemi vaší představivosti?

John Lilly:

Oba průvodci mohou být aspekty mého působení v rovině, která se nachází nad vlastním já. Mohou to být pomocné konstrukce nebo koncepty. Mohou to být i zástupci nějaké tajné esoterické školy. Ale i členové nějaké civilisace, která je stovky či tisíce let před náma. Nebo jsem se naladil na komunikační síť nějaké civilisace, která vysílá informace celé galaxii. Nevím.

Sam Keen:

Většina vaší práce s fyzickou izolací a s LSD se zřejmě zabývá snhou o vytvoření souboru metod pro ty typy prožitků, které pokládá věda buď za parapsychologické či ještě spíše za abnormální. Vyuvíjíte ayni nějaké praktiky, které by některým z nás umožnily dosáhnout změněných stavů vědomí?

John Lilly:

Bližíme se k uzavření sňatku mezi moderním vědeckým nlečiskem a starými esoterickými a mystickými znalostmi. Zkoumáme nyní nové způsoby přístupu ke stavům vědomí, které jsou již zakoupeny celá staletí. Jedná se o empirický přístup k těm rozdílům vědomí, o kterých východní myslitelé hovorili jako o rovinách osvícení nebo satori. Chtěl bych vypracovat řadu map s pravidly pro tuto cestu.

Sam Keen:

Které typy map jste vypracoval pro vnější prostory lidského vědomí?

John Lilly:

Nejvíce mě pomohla ta, kterou vypracoval Óscar Ichazo, mistr, který vede školu v Chile, v níž jsem před nedávnem strávil osm měsíců. K definici různých rovin vědomí užívá přirovnání o délkách a frekvencích zvukových vln. Rovina 48 je racionalní, neutrální stav. Na této rovině operuje vaše mysl účinně, ale bez emocí. Je to typ vědomí, v kterém průzkumník vnitřních prostorů myslí /pozn. překl.: v orig. head tripper/ žije většinu času. Prožitky různých typů satori nebo osvícení začínají na rovině 24. Tato rovina zahrnuje potěšení z nějaké činnosti, která je konána dobré a bezkonfliktně. Jedná se o profesionální satori, stav integrované práce. Pohybujeme-li se na psychadelické stupnici směrem k rovině 12, bližíme se k stavu blažené pozornosti. Na této rovině se lze ve světě pohybovat klidně a hladce. Necházejte se ještě stát ve svém těle, ale okolní realitu se jeví jako živá. Je to první rovina dobrého výletu s LSD. Na této rovině je obtížné hovořit. Vše přijímáte bezprostředně. Někdy může být tohoto stavu dosaženo i pohledním stykem. Taká ten je druhem osvícení, o kterém hovoří Zen. Na rovině 6 se poprvé doostáváte ven ze svého těla. Stanete se budem vědomí, lásky, energie, tepla, poznání. Tento bod je pohyblivý.

Může se pohybovat uvnitř těla nebo ve vnějším prostoru. Máte ještě stále své vlastní já, svůj střed vědomí, ale neuvedomujete si existenci svého těla. V rovině 3, nejvyšší rovině satori, z které se lidé ještě vracejí, se z bodu vědomí stává rovina či hmota, která se rozprostírá po celém známém vesmíru. Ríká se tomu též splynutí s universální myslí či Bohem. V modernějších termínech se jedná o matematickou transformaci, v které vše střed vědomí přestal být pohyblivým bodem a stal se rovinou či hmotou vědomí. Zde zcela strádíte své vlastní já, ale po návratu zpět se na tento stav často rozpomináte. Když jsem se ocitl v tomto stavu, zakouel jsem "vlastní já" propojené se stovkami miliard jiných bytostí v tenké vrstvě vědomí, rozprostřené po celé galaxii.

Sam Keen:

Bude-li mít člověk k dispozici tuto mapu, naučí se dosahovat těchto stavů vědomí bez užívání drog?

John Lilly:

Ano. Drogové pomáhají v tom smyslu, že vás upozorní na existenci jiných způsobů a rovin vědomí. K marihuani a k LSD začínáme být postupně stále tolerantnější, jedná se o jakýsi nový druh tolerance ke všem prostředkům na změny vědomí. Jakmile však jednou poznáte, že takový prostor existuje, můžete se naučit dostat se do něj kdykoliv. Můžete se naprogramovat tak, abyste se půmoží kázat a soustředění dostal do jakéhokoliv prostoru, ovládající existenci vás. Toto je to nejotevřenější země jakou kdy svět poznal.. Naše děti se dostávají na nové roviny vědomí s cestující do nových mentálních a duchovních prostorů v takové míře, jaké nebylo ještě nikdy předtím dosaženo.

Sam Keen:

Domníváte se, že revoluce vědomí nakonec změní i způsoby užívání technologie?

John Lilly:

Nesmírně je vylepší!

Sam Keen:

Průzkum vnitřního prostoru v tváři celé scény nového poznání. Kdo jej bude šířit? A pro koho?

John Lilly:

Domnívám se, že jej přijme establišment. Nový výzkum vědomí je životním stylem. Uvidíte jej v televizi a v jiných komunikačních prostředcích. Mladá generace se již dnes na těchto znalostech promění vědomí podílí. Ale lidé, o které se zajímám více, jsou vedoucí osobnosti korporací a byrokracie. Mnozí z nich se již pohybují na rovině satori 24. Uzavírají se radostně do světa své práce. Neměli však ještě nikdy v rukách mapy, které by jim ukázaly možnosti dosažení ještě požehnánějších stavů vědomí. Co se stane, až si uvědomí, že se jim neskytá možnost strávit víkend v satori 12 či dokonce možnost dosáhnout satori 3, v kterém poznají, že jejich esence jsou propojeny se všemi ostatními esencemi v celém vesmíru?

Sam Keen:

Nádech mystického šílenství by nás mohl spojit s mimolidskými formami vědomí - a nadbytou i mohli pocítit sprízněnost s ostatními členy našeho vlastního druhu.

John Lilly:

Může se ukázat, že průzkum vzdálených prostorů lidského vědomí je nejrychlejším způsobem dosažení společenské proměny.

příště:

rozhovor Samuela Keena s Oscarem Icházem

...Hned na počátku shledal, že se doposud pokládá, když se choval "morálně", očtol v horší duchovní situaci, než když jeho čin nebo myšlenky byly takové, jakým se obvykle říká "nemoralní". Je to obecný zjev: nesot děje-li se něco, co je uvádí do rozporu s jejich okolím, rozvíjejí všechny své síly, kdežto tam, kde konají pouze svou povinnost, počinají si pocitelně nejinak, než jako když platíme daně; z toho plyne, že všechno zlé se provádí s větší nebo menší dávkou fantazie a věště, kdežto dobro se vykračuje zjevným nedostatkem vzdoru a ubohosti...že tento rozpor lze označit jako rozpor lisi, kteří jsou dobrým způsobem špatní, a muzem, který je špatným způsobem dobrý. A nepřimilujeme-li v velkém středuivotu po pravu zasydlenému lidmi, v jejichz myšlení se už cíl chvíle, kdy se pustili mominciný sukně, vůbec nevyskytuje obecná slova dobro a zlo, jsou dnes okraje, na nichž ještě zaměrně existuje moralní úsilí, akutečně ponechány takovým zle dobrým a dobře zlym lidem, z nichž jedni nikdy neviděli dobré létat a neslyšeli je zpívat, a proto žádají od všech svých spolužasných, aby s nimi horovali pro přírodu mravnosti, v ní sedí neživých stromů vycpaní ptáci; načež odkazují, ti očtve zlí smrtelnici, vydržení svými soky, steví alespoň v myšlenkách úmyslně na odiv náklonnost ke zlu, jakoby byli přesvedčeni, že se už jen ve zlých činech, které ještě nejsou cocela tak obvišené jako dobré činy, zachvívá trochu morálku života. Fakto měl tedy svět těsně rát volbu - Ulrich si ovšem tento předpoklad nikterak plně neuvědomoval - chce-li zajít na čvu ochromenou morálku, nebo na své čilé stoupence nemoralnosti, a zřejmě dodneska neví, pro co se nekonec s převážným úspěchem rozhodl, ledaže když to jednou ve zvláštním případě udělali ti nejpočetnější, kteří nikdy nemají čas obírat se morálkou obecně, protože ztratili víru ve stav, který je odklopuje, a v důsledku toho potom přiznaně i leccos jiného; neboť zle zlých lidí, které lze tak snadno užít za všechno zodpovědnými, bylo už tehdy tak málo jako ades, a ti dobré dobrí znamenali tak úchvatný úkol jako daleko vzdálená hvezdná mňovina. Ale právě na ně Ulrich myslí, kdežto všechno ostatní, nač myslí edánlivě, mi bylo úplně ihostejné.

A dal svým myšlenkám ještě všeobecnější ráz, tím že namísto dobra a zla dosadil vztah, který je mezi požadavky "učin" a "nečin". Neboť pokud je nějaká morálka na vzniku - a to platí právě tak pro ducha lásky k sliznímu jeho pro ducha zástupu Jandu - je "nečin!" pouze rubem a prirozeným důsledkem výzvy "učin"; učinit a nečinit rozpíná ještě a nezáleží mnoho na tom, jaké chyby to zahrne, neboť to jsou chyby hrdinů a mučedníků. V tomto stavu jsou dobré a zlo totožné se čestím a nečestím celého člověka. Ale jakmile sporá o-tázka nabyla vlády, rozšířila se a její splnění už není spojeno s ohzvláštními neanézemi, prochází vztah mezi výzvou a zákuzem nutně roznožujícím stavem, v němž se už každý den nerodí nové a živé povinnosti, nýbrž musí být, vylouhovená a rozložená v samé jestli a ale, pohotově k rozličnému použití; a tím začíná proces, v jehož dalším průběhu se etnost a nefest zrosené z týchž pravidel, zákonů, vyjímek a omázení stávají navzájem čím dál tím víc podobnější, až nekonec vznikne ehen podivný, ale v základě nesnesitelný rozpor v sobě samém, z něhož Ulrich vyšel, že totiž rozpor mezi dobrém a zlem pozbývá jakéhokoliv významu oproti zálibení v čistém, hlubokém a prirozeném způsobu ječání, které může vyglehnout jako jiskra právě tak z dovolé řec jako z nedovolených událostí. Ano, když se na to nezadajete zeptá, pravděpodobně pozná, že zakazující čest morálky je silněji netita tímto nepětim než čest vybízející: Zatímco je jeví jako poměrně přirozené, že se nesmíme dopouštět určitých ječání, označených jakožto "zlo", nebo když se jich přesto dopustíme, že jsme se jich alespoň nemáli dopustit, jako například přivlastnění cizího majetku nebo bezuzně poživačnosti, zmizely skoro už úplně jim odpovídající souhlasné tradice morálky - v tomto případě by to tedy byla obětev rozdavačnost nebo chuť umrtvit pozemské touhy - a kde ještě žijí, jsou záležitostí blázna, podivína nebo bleďničkovit ch

moralistů. A v takovém stavu, kdy ctnost je neduživá a morální chování záleží hlavně v omezení chování nemorálního, může snadno dojít k tomu, že se nemorální chování jeví nejen jako přirozenější a silnější než chování morální, nýbrž přímo i jako morálnejší, pokud je dovoleno použít tohoto slova nikdy ve smyslu práva a zákona, nýbrž jakožto míry veškeré vásně, kterou vůbec ještě vyvolávají otázky svědomí. A může snad existovat větší protikladnost, než že v itřně podporujeme зло, protože zbytkem duše, který ještě máme, hledáme dobro?

...Kdyby si nebyl vzpomněl na to jak snadno a často v dobách, které prožíval, vedla touha po povinnosti pocházející z hojnosti k tomu, že se z existující zásoby jednotlivých ctností vybrala hned jedna, hned nějaká jiná a stala se středem hlučného uctívání. Na řadu přišly ctnosti národní, křesťanské, humanistické, jednou ušlechtilá ocel a jindy dobrata, hned osobnost a hned zase společenství, dnes desetina vteřiny a den předtím důstojný, historický klid: strídání násled ve veřejném životě spočívá v základě ve výměně takovýchto vůdčích předstev; Ulrich však k tomu vždycky zůstával lhostejný a vedlo ho to jen k tomu, že se cítil stranou veřejného dění. I teď mu to znamenalo pouhý doplněk veřejného obrazu, neboť jenom poloviční poznání nám umožnuje věřit, že mravní nevyložitelnosti života, jež vznikla na nějakém stupni příliš zbytnělých komplikací, lze čelit pouze jedním z výkladů, které jsou v ní obsaženy. Takové pokusy se podobají pouze pchybám nemocného, který neklidně strídá polohu, zatímco ochrnutí, které ho pouští na lůžko, nezadržitelně pokračuje. Ulrich byl přesvědčen, že stav, v němž se dostavují, je nevyhnutebný a označuje stupen, z něhož každá civilisace zase setoupila dolů, protože dosud žádná nebyla schopna nahradit ztracené vnitřní napětí nějakým novým. Rovněž byl přesvědčen, že totéž, co se stalo každé dřívější morálce, čeká každou nedcházející.... Ulrich na chvíli zaváhal. Byl nesporně věřící člověk, ale v nic prostě nevěřil: nikdy se mu nepodařilo, aby pro svou velkou oddanost vědě zapomněl, že krása a dobrata lidí pecházi z toho, več věří, a nikoliv z toho, že vědí. Ale víra byla vždycky spojena s věděním, třeba jen domnělým, od pravoprávce fch dnů svého zázravného vzniku. A tato stará součást vědění už dávno ztrouchňovala a strhla s sebou víru do téhož rozkladu: dnes tedy jde o to znova vybudovat toto spojení. A ovšem nikoliv snad pouze tak, že víru dovedeme na "výši vědění"; ale snad tak, že z této výše vzlétne do výše. Jde nutno znovu se cvičit v umění pozvednout se nad vědění....

...Všechny tyto příklady ukazují, jakou cenu mají svědecoví davů. Logika zařazuje schlesná svědecoví četných svědků do kategorie nejpřesvědčivějších důkazů, kterých se můžeme dovolávat, cílemeli přesně rekonstruovati nějakou událost. Ale to, co známe z psychologie davů nám ukazuje, jak se v tomto směru mylí. Nejpochybnější jsou bez sporu ty události, jež byly pozorovány největším počtem lidí; říci, že nějaká událost byla souhlasně zjištěna tisícem svědků, znamená, že skutečnost se podstatně liší od podané zprávy...

Gustave le Bon: Psychologie davů

...A je velmi nafoukaný, domnívá se, že v dobrém velmi pokročil, neboť - zřejmě jako stále svědnější objekt - cíti se vystaven stále většimu množství dosud zcela neznámých pokusení. Správný v klad je však ten, že se v něm uhnízdil veliký dřehel a nespočet menších přichází, aby tomu velkému sloužilo.

Franz Kafka